

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 16.

Onsdagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne februari.

Herr **talmannen** yttrade: Såsom redan genom anslag tidigare blivit meddelat, kommer arbetet under tiden närmast före och efter påsk att ordnas på följande sätt.

Sista arbetsplenium före påsk hålles onsdagen den 16 mars med fortsättning, om så erfordras, samma kväll och möjligen även påföljande dag, torsdagen den 17 mars. Därefter komma endast bordläggningsplena att hållas, såvida icke omständigheterna påkalla annan anordning. Torsdagen den 31 mars kl. 2 e. m. hålles åter arbetsplenium, varvid gemensamma voteringar komma att företagas enligt då föreliggande voteringspropositioner.

Till detta ber jag nu att få föga, att det har ifrågasatts att hålla ett arbetsplenium redan tisdagen den 15 mars, om arbetsmaterialets omfattning så skulle kräva och under förutsättning givetvis, att icke utskottens arbete därigenom på något sätt äventyras.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 109, med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 122, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommitéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 124, angående lantmäteriuundervisningens anordnande vid tekniska högskolan m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 126, om ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 129, angående anslag till hospitalsbyggnader;

nr 133, angående vissa avgifter till de allmänna läroverkens kassor m. m.; samt

nr 134, angående ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 135, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 2, 3, 4, 5 och 6 i lagen den 29 maj 1896 angående blindundervisningen; samt

nr 136, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1932/1933 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 137, angående inrättande av en institution för jämförande embryologi vid universitetet i Lund.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 138, angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens fortsatta stödjande; samt

nr 139, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, angående pensionsålder för vissa vid armén och flygvapnet anställda maskinister och eldare; samt

nr 145, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 146, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 147, med förslag till dels förordning med vissa bestämmelser angående film, dels förordning med vissa bestämmelser angående biografer och filmföreläsning.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 148, angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar;

nr 149, angående hjälpåtgärder åt vissa egnahemslantagare;

nr 150, angående tillfällig nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa lägenheter, som upplåtits från kronojord; samt

nr 151, angående ifrågasatt dödning av inteckning i en från lägenheten Liden under kronoegendomen Bengtstorp nr 1 i Skaraborgs län försåld lägenhet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 152, angående vissa i samband med gymnastiska centralinstitutets organisation stående frågor;

nr 153, angående löneförmåner för kvinnlig gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk; samt

nr 154, angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 155, med förslag till dels lag om byggnadslån ur kyrkofonden, dels ock lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 156, angående befrielse för änkefru Elsa Silfverstolpe från skyldigheten att betala viss husröteersättning.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 157, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer; och

nr 158, angående rätt för svenska lärarinnornas pensionsförening till statsbidrag för viss personal.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, angående löneklassplacering i vissa fall för befattningshavare i statens tjänst, hänvisades propositionen, i vad den rörde pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, såvitt propositionen angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 160, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 161, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 162, angående bestridande av kostnader för försäkringsteknisk beräkning av statens pensionsanstalts försäkringsfond.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 163, angående försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastigheten Gransjö 1^a i Algutsboda socken.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 164, angående vattendomstolarnas organisation m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 165, med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 3, 6 och 95 §§ vattenlagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 166, angående avskrivning eller avlösning i vissa fall av lotsningsbesväret m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslaget till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående anslag för utgivande av ersättning i vissa fall till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 170, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte medgiva, att motions tiden beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 143 angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna på grund av ärendets synnerliga omfattning utsträcker till det plenum, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande grunder för taxering och beskattning av sparbanksrörelse, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om
tillverkning av
starkporter till
avsalu
inom landet.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckta motioner om tillverkning till avsalu inom landet av porter med 18 procent inbryggningsstyrka.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 182 i första kammaren av herrar *Nordborg* och *Lindblad* samt nr 246 i andra kammaren av herr *Lithander* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte taga

under förnyat övervägande och för sin del besluta sådana ändringar i gällande maltdrycksförordningar och rusdrycksförsäljningsförordning, att porter med 18 procent inbryggningsstyrka (klass III) finge tillverkas till avsalu inom landet och i försäljningshänseende jämföras med utländskt vin.

*Om
tillverkning av
starkporter till
avsalu
inom landet.
(Forts.)*

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 182 av herrar Nordborg och Lindblad samt II: 246 av herr Lithander m. fl., om tillverkning till avsalu inom landet av porter med 18 procent inbryggningsstyrka, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Nylander* i Stockholm, *Lithander* och *Laurén*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av de likalydande motionerna I: 182 av herrar Nordborg och Lindblad samt II: 246 av herr Lithander m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning för nästa års riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker samt förordningen den 1 juni 1923 angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl, att porter med 18 procent inbryggningsstyrka, hänförlig till maltdryck av tredje klassen, finge tillverkas i riket samt där försäljas under enahanda villkor, som gällde beträffande viner.

Herr Lindblad: Herr talman! Jämte herr Nordborg har jag undertecknat den motion, som nu föreligger till avgörande. Huvudmotionären är inte närvarande i kammaren, och jag skall därför be att få säga ett par ord i frågan.

När jag satte mitt namn under motionen, var det icke med tanke på att vi skulle vinna någon omedelbar framgång med vårt förslag. Vi ansågo dock, att även små möjligheter till ökade intäkter för staten icke skulle vara förkastliga i en tid som denna, utan att de borde beaktas, och härvidlag kan icke förnekas, att en viss fördel skulle uppstå genom att de utländska vinerna ersättas med hemmaproducerad vara.

Nu har emellertid utskottet, såsom var att förutse, hänvisat till den pågående rusdrycksutredningen. Jag vet icke vilken utredning detta är i ordningen, men ur nykterhetssynpunkt tror jag knappast, att denna fråga har någon som helst betydelse. Jag har aldrig hört talas om, att porter använts på sådant sätt att därav uppstått någon verklig fara. Ur nykterhetssynpunkt kan man därför helt och hållet bortse, och detta särskilt som det är yrkat, att porter i försäljningshänseende skulle likställas med vin och således icke bli utsläppt i marknaden på samma sätt som ölet för närvarande är.

Utskottet har så gott som enhälligt stannat för ett avslagsyrkande. Det är ju alltid så, när en utredning pågår, att man icke gärna vill fatta ståndpunkt, innan utredningen ligger klar, och man får därför inställa sig på att invänta den pågående utredningens slutförande. När detta kan ske vet ingen. Dyliga utredningar bruka vara rätt långa och ofta rätt dyrbara, och resultaten av dem ha hittills visat sig synnerligen magra. Men formellt sett är ju utskottets utlåtande ett skäl för avslag, och som saken nu ligger till, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av i väckta motioner framställda förslag om höjning av tullen å

vissa ätbara rötter och om införande av en säsongtull å färskä körsbär, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om
tull å fårkött. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckt moti-
on om ta moti-
on om tull å fårkött.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 237 i första kammaren av herr *Per Gustafsson* m. fl. och nr 228 i andra kammaren av herr *Gardell* i Gans m. fl., hade hemställts, att i tulltaxan måtte införas en ny rubrik: »Kött av får» med en tullsats av 30 kronor för 100 kilogram under månaderna augusti, september, oktober och november.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet anført:

»Kött av får drager för närvarande liksom kött av andra djur, med undantag av kött av fågel, en tull av 7 kronor för 100 kilogram (tulltaxenummer 9). Enligt motionärernas förslag, vilket innebär införande av en säsongtull å fårkött, skulle alltså tullen därå höjas med 23 kronor för 100 kilogram under fyra månader av året.

Ett bifall till förslaget skulle kunna medföra olägenheter ur handelspolitiska synpunkter. Redan till följd härav har utskottet funnit sig böra avstyrka det samma.

Utskottet hemställer alltså, att de likalydande motionerna I: 237 av herr *Per Gustafsson* m. fl. och II: 228 av herr *Gardell* i Gans m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Enligt en vid betänkandet afgiven reservation hade herrarna *Ericson* i Obergå, *Nilsson* i Hörby och *Heiding* på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 237 av herr *Per Gustafsson* m. fl. och II: 228 av herr *Gardell* i Gans m. fl., besluta, att till tulltaxenummer 9 i gällande tulltaxa skulle fogas en anmärkning av följande lydelse:

Anm. För kött av får, inkommande under tiden 1 augusti—30 november, skall tull utgå med 30 kronor för 100 kilogram.

Herr *Ericson, Oscar*: Herr talman! Jag har vid detta betänkande fogat en reservation, däri jag yrkar bifall till den i ämnet väckta motionen.

Såsom vi alla veta, befinner sig jordbruket för närvarande i ett mycket betryckt läge, och jag tycker därför, att allt som kan göras till jordbrukets fromma också bör göras. Detta är också ett medel att hjälpa de jordbrukare, som idka fåravel, under månaderna augusti—november. Under dessa månader föreslås här en säsongtull av 30 öre per kg, och det skulle sålunda ske en höjning med 23 öre pr kg. Jag vet också, att fåravelsföreningen framställt yrkande härom. Nu är förhållandet emellertid det, att under de månader, denna säsongtull skulle verka, företages större nedslaktning av får än övriga månader av året, och detta gör, att marknaden blir överfylld. På samma sätt förhåller det sig med importen. Den är under dessa månader mycket större än under de övriga månaderna. Under dessa fyra månader, som det här är fråga om, importeras mera fårkött än under de övriga åtta månaderna av året, och detta verkar så, att priserna falla. Enligt statistiken är priset under dessa månader ungefär 20 öre per kilo lägre än under de övriga månaderna.

Detta krav från jordbrukarhåll anser jag vara rättfärdigt, och jag hoppas att riksdagen icke skall avslå en så enkel begäran, då jordbrukarna befinna sig i ett så betryckt läge som de för närvarande göra.

Nu anför utskottet, att handelspolitiska skäl skulle lägga hinder i vägen, och detta kan ju vara sant. Det rör endast ett enda land, och möjligtvis skulle,

om vi antaga denna tullförhöjning, handelstraktaten med detta land komma att uppsägas att upphöra efter en månad. Men jag undrar, om detta handelsavtal bör få ligga i vägen för en sådan åtgärd, då jordbrukarna äro i starkt behov av hjälp.

*Om
tull å färfkött.
(Forts.)*

Nu kan det också sägas, att vår export till detta land är avsevärt större än importen, men jag anser att jordbrukarna icke skola betala denna export för industrien. Det är väl ingen rättvisa i detta?

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det uppkommer alltid delade meningar, när sådana här lösryckta förslag till tullförhöjningar komma på riksdagens bord, och så förhåller det sig även i detta fall. Jag tror icke, att jag har givit anledning till någon misstanke, att jag icke skulle hysa sympatier för att på denna väg söka lätta jordbrukarnas svåra ställning för närvarande, men när man kommer till saken, tvingas man att se densamma från olika sidor.

Såsom den siste ärade talaren anför, har anledningen för utskottet att icke tillstyrka bifall till motionen huvudsakligen varit den, att i den handelstraktat vi ha med vårt närmaste grannland i öster, ha vi tullen på kött bunden, och det kunde därför vara att befara att, om vi höjde denna tullsats, ifrågavarande traktat skulle komma att bli uppsagd. Vi ha ansett, att detta utgör ett starkt skäl för att icke gå in för en tullförhöjning, och vi anse, att detta skäl väger betydligt mera än den lilla fördel, som man eventuellt skulle vinna genom en tullförhöjning. Importen av färfkött är icke heller så imponerande, att den kan ha någon större betydelse, och dessutom förefinnes det möjlighet att öka vår produktion, så att vi kunna göra oss oberoende av denna import. Visserligen kan importen tidvis sänka priset, men vi få söka att genom goda kvaliteter motverka den anhopning av varor, som tidvis kan inträffa.

Vad beträffar den handelstraktat, som jag omnämnde, är det tungt vägande skälet det, att vi med detta land ha ett fördelaktigt handelsutbyte, på det sätt, att vår export dit är c:a 5 gånger större än importen, och detta förefaller mig vara ett så starkt argument, att man icke bör giva anledning till traktatens äventyrande.

På dessa skäl har utskottet stannat för att tillstyrka riksdagen att avslå den föreliggande motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Heland: Herr talman! Det är rätt egendomligt, att man inte en gång i år, då det kanske mer än någonsin förr gäller för landet att slå vakt om de egna näringarna och därmed de egna arbetsmöjligheterna, vid alla tillfällen försöker att hjälpa särskilt den mest arbetskrävande näringen, nämligen jordbruksnäringen, som ju även är den näring, som krisen mest trycker.

Motionens syfte borde verkligen kunna anses mycket rimligt, då det ju endast avser att lämna ett säsongskydd.

Nu framhålles det i utskottets utlåtande, att detta rimliga förslag skulle kunna medföra olägenheter ur handelspolitiska synpunkter. Avtalen med Estland av den 4 juli 1923 och Lettland av den 22 december 1924, vilka länder särskilt skulle drabbas av beslut i enlighet med motionen, lägga ej något hinder i vägen för genomförande av önskemålen.

Däremot tycks handelsavtalet med Finland av den 14 december 1927 vara tillkommet mest för att slå vakt om de finska jordbruksprodukternas export till Sverige. I detta avtal står i artikel 17, att för den händelse nu gällande tullsats på kött skulle höjas, förbehåller sig Finland rätt att uppsäga detta av-

Om
tull å färskött.
(Forts.)

tal att upphöra att gälla en månad efter skedd uppsägning. Vi kunna sålunda riskera, att Finland vid bifall till motionen kommer att säga upp handelsavtalet.

Men, herr talman, skola vi här i landet under den nu rådande ekonomiska världskrisen med den handelspolitiska strid i självförsörjandets tecken, som för närvarande rasar i världen, alltså följa den negativa politik, som särskilt kännetecknar regeringens handlande? Är det inte på tiden, att åtminstone riksdagen genom positiva åtgärder visar, att dess medlemmar inse den absoluta nödvändigheten av att vi i vårt land i likhet med andra länder genom effektiva åtgärder försöka att öka arbetstillgången för produktivt arbete? Det gäller härvid, att vi snabbt anpassa oss efter andra staters handelspolitiska rörelse. Den alltför välkända, stora långsamheten, som i vårt land sedan gammalt brukar känneteckna avgörandet av handelsfrågor, måste nu bannlysas, om katastrofartade följder skola kunna undgås. Jag hänvisar härvid till bondeförbundets gruppmotion nr 235.

Många kanske ställa sig den frågan, huruvida ej ett brott mot finska handels-traktaten är en synnerligen ovänlig handling, och huruvida vi ej därigenom kunna riskera att komma i ett ogynnsamt handelsläge.

Det är då att märka, att såväl Finland som Litauen och Lettland redan vidtagit handelsåtgärder, som äro i högsta grad illojala mot vårt land. Sedan handelsavtalens fastställande har man i Finland börjat tillämpa exportpremier för såväl smör, ägg och fläsk, samt gentemot Ryssland exportpremier för industrivaror. I Litauen finnes likaledes fläsk och smör och i Lettland ägg, svin och smör. Dessutom ha vissa kreditrestriktioner vidtagits, och några förebråelser behöva vi sålunda ej göra oss, om vi vidtaga en sådan lindrig åtgärd som den föreslagna.

Ej heller torde ett uppsagt handelsavtal med Finland kunna försämra vår handelsställning. Ty dels är vår jordbruksnäring lidande på grund av avtalet och de finska handelsmetoderna, dels torde Svenska exportföreningen kunna meddela, att man även från det hållet anser det finska handelsavtalet vara för oss ogynnsamt. Det tillkommer härvid även, att mellan Finland och de baltiska länderna existerar den s. k. baltiska klausulen av år 1919, ändrad år 1930, vilkens bestämmelser särskilt mellan Finland och Estland försätta oss i en ogynnsam ställning.

När det gäller Finland, torde sålunda en traktatuppsägelse icke medföra nackdelar för oss, utan i stället fördelar. Jag hänvisar i denna fråga till bondeförbundsmotionen nr 65.

Man kanske kan tycka, att den fråga det här gäller är för obetydlig för att man för den skulle rubba ett helt handelsavtal. Men jag för min del har tagit upp spörsmålet i hela dess vidd, därför att vi här ha ett typiskt exempel på sådana frågor, som måste lösas. Härvid tillkommer, herr finansminister, att ett stöd åt fårskötseln skulle bli ett skydd för de jordbrukare, som ha den magrare jorden, och ett medel att stödja dessa jordbrukare efterlyste ju herr finansministern i remissdebatten.

Det heter, att många bäckar små göra en stor å, och jag vågar också påstå, att den säsongtull som här är föreslagen, skulle medverka till en bättre handelsbalans och till högre tullinkomster för staten.

Till slut vill även jag sälla mig till dem, som i år anmärka på den force-rade behandlingstakt, som till skada för vissa frågor tillämpas. Här står riksdagen nu i begrepp att avslå en motion, som enligt min åsikt i ett senare skede av riksdagen, då de stora handelsfrågor som jag nyss anført blivit behandlade, helt säkert skulle tillmätas en annan betydelse. Jag vädjar därför till utskottet att för framtiden låta liknande frågor vila, till dess grunden för dessa frågor avgjorts.

Jag förstår icke alls högerns inställning till denna fråga. Utskottets ordförande nämnde nyss, att det var lösryckta tullförslag som på detta sätt lades fram på riksdagens bord. Jag kan icke se någon skillnad mellan denna bondeförbundets motion och högerpartiets motioner i liknande ärenden, som ju också, tycker jag, borde kunna kallas för lösryckta tullförslag. Herr utskottsordföranden och högern tyckas anmärka på, att vissa handelskomplikaationer skulle kunna uppstå genom ett bifall till denna motion. Men jag undrar om högern tycker detsamma om sin gruppmotion, där de begära tullförhöjning å ost. I samma traktat, till vilken utskottets ordförande hänvisade, står det i artikel 7, att Sverige förbinder sig att under detta avtals giltighetstid icke företaga någon sådan ändring i nu gällande svenska tullsatser å ost, att ökad tull härigenom skulle drabba från Finland härrörande emmenthalost. Jag förstår icke, att högerns tullförslag skall ligga annorlunda till än tullförslag från ett annat parti.

Om
tull å fårkött.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande föga reservationen.

Herr Roos: Herr talman! Det torde vara ganska allmänt erkänt, att fåravel är för Sverige en naturlig näring. Vi ha här en oändlig massa jord, som, så att säga, icke lämpar sig för en högre kultur, men som mycket väl lämpar sig för fåravel. Det är emellertid vissa förhållanden, som gjort, att denna avel i vårt land icke fått det uppsving, som hade varit naturligt. Jag vill då först nämna, att fåraveln här i betydande mån är en småbrukarnäring, en näring för de mindre jordbrukarna. Dessa kunna icke hålla herdar för sina små hjordar, utan hjordarna lämnas åt sig själva, och de äro då i mycket högre grad, än där herdar finnas, utsatta för förföljelse av kringströvande hundar. Riksdagen har skrivit till Kungl. Maj:t och begärt, att åtgärder måtte vidtagas. I denna skrivelse omtalas det vilket massmord, som sker å fåren, huru hundarna rent ut sagt äta upp fåren levande.

Regeringen fann för ett par år sedan riksdagens skrivelse icke föranleda någon åtgärd, och därefter har fåravelsföreningen satt i gång ytterligare utredning av förhållandena, en utredning, som visar, att de påtalade förhållandena äro mycket värre än man tänkt sig. Flera fårägare kommo in till föreningen och sade: vi anmäla vårt utträde ur föreningen, vi sluta med fåravel, därför att fåren bli ihjälbitna.

I många andra länder äro förhållandena annorlunda. Där drives det fåravel i så stor skala, att fårägarna ha råd att hålla herdar för sina hjordar. Såsom jag redan nämnt, är detta icke förhållandet här, och man måste se till, att de små fårägarnas hjordar bliva skyddade.

Fåravelsföreningen har gått in till regeringen med en ny framställning, som jag hoppas skall leda till ett resultat, men därom vet man för närvarande ingenting.

Detta är det ena hindret för fåravelns uppblomstrande, och det andra är den med kristiden sammanhängande starka sänkningen av priserna å ull och kött. Ullen är en viktig produkt av fåraveln, men den ojämförligt viktigaste är köttet. Det är det, som under nuvarande förhållanden lämnar goda inkomster åt näringens utöfvere.

I den föreliggande motionen har påvisats, hurusom priset å fårkött under sistlidna höst blivit starkt nedtryckt av konkurrensen från östern. Det är på hösten, som fårägarna måste slakta sina kreatur och utbjuda köttet till försäljning, och just då kommer den starka importen. Denna har ju hittills ägt rum från de länder, som av den föregående talaren nyss uppräknats, men det lär förestå en import också från Polen. Jag har här ett brev, som meddelar något av vad svenska lantbruksattachén har upplyst, och han talar särskilt om Po-

Om
tull å fårkött.
(Forts.)

lens nyvaknade intresse för fårskötseln, vilket lär stå i samband med en önskan att exportera slaktfår till Sverige. De oändligt stora slätterna i Polen göra ju fåraveln till en synnerligen lämplig sysselsättning därstädes, och många andra förhållanden göra, att de kunna bedriva denna näring med ytterst små kostnader, så vi kunna nog inom en nära framtid vänta en ytterligare, kanske ganska svår konkurrens från detta land.

Jag anser, att det föreligger mycket goda och mycket starka skäl för den motion, som nu är väckt i ärendet. Jag skall inte ingå på frågan om handelsavtalet med Finland, som också blivit belyst av den föregående talaren, utan vill med anslutning till detta anförande yrka bifall till den vid utskottets hemställan fogade reservationen.

Herr Gustafsson, Per: Herr talman! Jag har inte tidigare begärt ordet, då jag först ville höra, vad som ligger bakom utskottets tämligen korta uttalande om att ett bifall till motionerna skulle kunna medföra olägenheter ur handelspolitisk synpunkt. Vi ha nu av utskottets ärade ordförande hört, att man syftar på den handelstraktat, som Sverige har med Finland, och dessutom lämnades den upplysningen, att vår export till Finland är många gånger större än vår import därifrån.

Jag vill då i förbigående säga, att detta synes mig vara ett typiskt exempel på att vår export av industriprodukter i viss mån understödes av det svenska lantbruket på så sätt, att våra jordbrukare få ta så mycket lägre priser för sina produkter av hänsyn till handelspolitiska traktater, som ge industrien företräde. Nu vågar jag ha en annan uppfattning än utskottet därvidlag. Jag tror nämligen inte, att ett bifall till denna säsongtull skall medföra den minsta åtgärd från Finlands sida för upphävande av denna traktat. Här finns inget skäl förebragt, som skulle kunna ge anledning till att tro något sådant, ty vi ha ju import även från andra länder av den vara, som det är fråga om, och importen från Finland är ur finsk synpunkt icke så stor. Om inga andra skäl att uppsäga traktaten förefinnas, skulle jag därför knappast tro, att man skulle ta detta som orsak därtill. Så är det också en annan sak: såvitt jag kan finna, är traktaten i alla fall uppsägbar, vare sig här blir en tillfällig kötttull eller inte. Det är bara fråga om en förskjutning i tiden, d. v. s. att traktaten kan träda ur kraft fortare, om Sverige skulle antaga en tull.

Det förefaller mig därför något förvånande, att de finska förhållandena kunnat inverka så på vårt bevillningsutskott. Jag vill inte tro, att det är de i Finland under de senaste dagarna timade händelserna, som kunnat ha någon inverkan, och att det är detta, som är förklaringen till utskottets ståndpunkt!

Herr talman! Jag ber att få biträda yrkandet om bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Bodin* och herr *Larsson, Johan August*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om
tull å färkott.
(Forts.)

Vinner Nej, bifalles den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter.

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 187 i första kammaren av herr *Trygger* m. fl. och nr 264 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville ofördröjligen föranstalta därom, att den pågående utredningen om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter så snart ske kunde slutfördes, samt därefter förelägga årets riksdag det förslag till åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *von Sydow* och *Frändén*, friherre *Lagerfelt* samt herrar *Magnusson* i Skövde, *Petersson* i Lerbäcksbym och *Ljung*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville ofördröjligen föranstalta därom, att den pågående utredningen om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter så snart ske kunde slutfördes i vad den avsåge behövliga ändringar i tryckfrihetsförordningen, samt därefter förelägga årets riksdag det förslag till åtgärder i sådant avseende, till vilka utredningen kunde föranleda;

2) av herrar *Löfvander* och *Gardell* i Gans, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville föranstalta därom, att den pågående utredningen om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter så snart ske kunde slutfördes, samt därefter förelägga riksdagen det förslag till åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr von Sydow: Herr talman! Det svenska samhället har av ålder varit ett rättssamhälle. Man har sökt ordna samhällsförhållandena så, att varje medborgare stått under lagens hägn och vård, att lag gått före våld, att medborgarnas rättigheter och skyldigheter varit utstakade och att den, som för-gripit sig på en annan, fått vidkännas stadgad rättspåföljd.

Denna grundsats har man fullföljt under sekler. Men det är givet, att lagarna icke äro oföränderliga. De måste rätta sig efter utvecklingens gång, efter de ändrade ekonomiska, sociala och politiska förhållanden, som inträda. I annat fall uppstår en lucka i rättssystemet, och det får icke förekomma.

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Det finns emellertid ett mycket viktigt område av den samhälleliga verksamheten, där under senare tider alldeles nya företeelser börjat förekomma, om vilka det icke funnits några rättsbestämmelser gällande. Jag avser därmed förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, särskilt sedan de stora organisationerna å ömse sidor uppkommit med de högst betydande maktmedel, som de förfoga över. För ett halvt sekel tillbaka eller så visste man knappt vad som menades med strejk, lockout, blockad eller bojkott. Jag minns ännu en tid, när folk frågade vad som menades med strejk. Man sade ofta »strike» efter den engelska stavningen av ordet. Men nu äro dessa ord i var mans mun, och tillämpningen av dessa maktmedel utan några gällande lagbestämmelser har blivit av allra största betydelse.

Omkring sekelskiftet hade denna utveckling lett därhän, att det för våra rättskunniga och rättsvårdande män blev klart, att det behövdes en lagstiftning, som ordnade förhållandena mellan arbetsgivare och arbetare. För precis tjugofem år sedan, 1907, tog man det första allvarliga steget till en sådan utveckling. Det tillsattes en stor kommitté för att ordna förhållandena. Emellertid ledde denna kommittés förslag inte till någon påföljd. Sedermera fortsattes under ungefär 22 år med ytterst korta mellanrum dessa försök att få en lagstiftning till stånd. Försöken strandade på det socialdemokratiska partiets motstånd, vilket parti vid den tiden kunde påräkna bundsförvanter inom det stora liberala partiet. Det var först för tre år sedan, alltså 1929, som det kom till stånd en lag, som reglerade en viktig del av detta samhälleliga område. Det var då vi fingo lagen om kollektivavtal och om arbetsdomstolen. Genom denna lag fastställdes kollektivavtalets rättsliga betydelse och påföljderna för dess kränkning, vidare fastställdes grunderna för den arbetsfredsplikt, som åligger part vid kollektivavtal, och det tillsattes en särskild domstol för att döma i sådana mål. Jag tror nog, att herrarna minnas det motstånd, som från arbetarpartiets sida inom och utom riksdagen väcktes mot detta lagförslag. Här i denna kammare sades det, att genomförandet av en dylik lag kunde befaras leda till, att man inte vidare ville ingå på några kollektivavtal på arbetarsidan, varigenom kaos skulle uppstå på arbetsmarknaden, att man skulle sabotera lagen genom att icke utse några arbetarrepresentanter i domstolen och annat. Jag tillät mig här i kammaren, med den kännedom jag har om förhållandena på arbetsmarknaden, påstå, att dessa farhågor voro fullständigt ogrundade. Sedermera kom lagen till stånd och detta mitt påstående har visat sig vara riktigt.

Nu står man inför ett försök att fylla ut den återstående luckan i rättsystemet, den lucka, som gäller maktförhållandet mellan arbetsgivare- och arbetarorganisationerna. Synnerligast frågan om tillåtligheten av de stridsåtgärder, som stå till dessa organisationers förfogande. Det har sagts, att man borde veta något mera om vad det är för stadganden, vilkas genomförande önskas. Man vill ha något närmare kännedom om innehållet i den lagstiftning, som önskas. Nu vill jag säga, att då en utredning pågår i denna sak, blir det väl närmast utredningens uppgift att klarlägga, vad ett blivande lagförslag skall innehålla. Men det är inte svårt att skissera vad de, som vilja ha en sådan lagstiftning, i huvudsak önska få genomfört, naturligtvis endast i stora drag.

Det förhåller sig nämligen så, att fastän vi inte ha någon lagstiftning i denna del, så har man en viss rättsuppfattning, som under årens lopp arbetat sig fram och vunnit burskap hos dem, som äro sakkunniga rörande dessa förhållanden, särskilt t. ex. de som ha medlingstvister om hand, vidare på senare tider de, som hava erfarenhet från arbetsdomstolen. Denna rättsuppfattning är i stort sett lika i de skandinaviska länderna. Den har i Norge och Danmark lett till särskilda lagar om lovligheten av stridsåtgärder mellan arbetar- och

arbetsgivarorganisationerna. I Sverige ha vi som bekant ännu icke fått något dylikt.

Grunderna för en sådan lagstiftning i detta ämne böra enligt min tanke vara av ungefär följande art. Givet är, att icke varje arbetsnedläggelse är olovlig. Ifall en man har åtagit sig att arbeta t. ex. en månad hos en arbetsgivare mot viss lön, så kan han sluta sitt arbete, när tiden har gått. Det är inte olovligt. På samma sätt förhåller det sig, när det gäller en förening av arbetare, när avtalet upphör, kunna de sluta sitt arbete. Detta blir strejk, men är inte olovligt. Lika litet är det olovligt, om en arbetsgivare säger: »Nu har jag betalat så och så mycket i lön. Avtalet går ut den och den dagen. Sedan kan jag inte betala mer än så och så mycket, och om ni inte vilja ta det, så stänger jag verkstaden tills jag får arbetare mot den nya lönen.» Detta är lockout. Det är också lovligt. Men vad strejk beträffar, så består den inte bara däri, att de arbetare, som äro anställda hos en arbetsgivare, lämna arbetet. Den består också däri, att de arbetarorganisationer, som dessa arbetare tillhöra, förbjuda andra till dem hörande medlemmar att ta anställning på platsen så länge strejk pågår. Detta är blockad. Det är heller under angivna förhållanden ingenting olovligt, och på arbetsgiversidan vidtages i så fall i regel en motsvarande åtgärd. Det förbjödes arbetsgivarföreningens medlemmar att ta de strejkande arbetarna i arbete hos sig, så länge strejken varar. Det är det som med ett mycket inadekvat uttryck kallas för arbetsgivarnas »svarta listor». Det är ju inga svarta listor. En sådan åtgärd är under angivna förhållanden icke heller olovlig.

Nå, så långt har man sålunda hållit sig inom vad som anses vara lovligt, och har ansetts lovligt både inom arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. Men sedan ha vi fall, där det nog är olika mening om lovligheten, och då grundar sig rättsuppfattningen bland de rättskunniga i de skandinaviska länderna därpå, att när en strid är lovlig, så finns det också vissa stridsåtgärder, som äro lovliga, och det är sådana, som rikta sig från den ena organisationen allenast mot den andra, från den ena organisationens medlemmar allenast mot den andras. Men går man därutöver och med anledning av konflikten riktar stridsåtgärder mot utomstående personer, så är det olovligt. Med denna grunduppfattning får man tre kategorier av stridsåtgärder, som i sådana fall inte böra tillåtas. Den första är om man med våld eller hot eller annan påtryckning vill tvinga en person att gå in i eller ut ur en organisation. Detta förekommer, som vi veta, mycket ofta, mest på arbetarsidan, men det har förekommit även på arbetsgiversidan och är naturligtvis där lika fördömligt, en lagstiftning skall vara lika för båda parterna. Vidare är det, ifall man vill tvinga en utomstående person att i en konflikt ta parti för den ena eller andra av de stridande parterna vid äventyr att han annars tillfogas ekonomisk förlust. Det händer, som herrarna veta, att en köpman förbjödes att köpa eller sälja vissa varor vid äventyr att han annars själv blir blockerad och tillskyndas förlust. Detta bör också anses olovligt. Slutligen kan en av de stridande parterna påkalla hela allmänhetens hjälp för att avstänga motparten från arbete eller tillförsel. Herrarna torde erinra sig, hur det vid strejker förekommit, att man genom vaktposter sökt hindra folk att gå in i en butik, som varit blockerad. Detta bör också anses olovligt.

Ja, detta är på det hela taget enligt min mening den lagstiftning, som borde genomföras, som man strävar att genomföra här i landet och som redan är genomförd i Danmark och Norge.

Går jag nu till hur frågan ligger här i riksdagen, så kan jag inte hjälpa, att jag ber få erinra herrarna något litet om hur den har tillkommit, i vilka faser den varit under behandling här under senare tider — några små stapplande försök för en del år sedan lämnar jag åsido. Första gången frågan på allvar

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

kom före var 1929, alltså samtidigt som kollektivavtalslagen blev genomförd. Då väcktes i bägge kamrarna motioner med begäran, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära utredning rörande lämpligaste lagstiftningsåtgärder för tryggnad av tredje mans rätt till neutralitet i arbetstvister. Socialstyrelsen hördes, men avstyrkte förslaget. Socialstyrelsen yttrade, att det nog var riktigt, att åtskilliga fall, som voro av upprörande natur, i sådant hänseende kunde påvisas, men de indirekta förlusterna vid en arbetskonflikt — de förluster således, som berörde utomstående — voro nog mindre än de direkta förlusterna, och att genomföra en sådan lagstiftning vore förenat med stora svårigheter, särskilt som man måste vidtaga en ändring av tryckfrihetsförordningen. Vidare syntes det socialstyrelsen lämpligt, att de, som möjligen kunde väntas bli utsatta för dylika övergrepp, sinsemellan bildade en försäkringsförening, varigenom de kunde få ersättning för dylika förluster. Beträffande det senare projektet får jag i förbigående säga, att realiserandet därav självfallet skulle vara förenat med utomordentliga svårigheter.

Emellertid blevo motionerna på hemställan av andra lagutskottet avslagna. I lagutskottet hade reservationer avgivits. Det förekom en reservation av bondeförbundarna och högern, vilka yrkade bifall till motionerna. De folkfrisinna voro mera obeslutsamma, de hade en särskild reservation. I denna kammare segrade den förstnämnda reservationen med en röst, men i andra kammaren bifölls utskottets hemställan med strykande av motiveringen. Frågan hade alltså fallit.

Emellertid kom den Lindmanska regeringen till stånd och upptog då denna fråga till prövning. Det skedde på hemställan av socialminister Lübeck, han föreslog, att det måtte anordnas en utredning i saken för att ådagalägga, dels huruvida det fanns några missförhållanden, som påkallade ingripande från det allmännas sida, dels huruvida de nuvarande lagarna gävo tillräckligt skydd mot sådana övergrepp och slutligen, om så inte var förhållandet, hur man skulle ordna en ny lagstiftning i ämnet. Därmed fick saken tillsvidare bero. Utredningen uppdrogs, som vi veta, åt professor Bergendal, och den fortgick så länge. Men före 1931 års riksdag inträffade åtskilliga saker som upprörde den allmänna meningen i hög grad. På grund av en konflikt hos en stor färgaffär i Stockholm vidtogos en massa blockadåtgärder över hela landet, som i hög grad irriterade den allmänna meningen. Vid riksdagen väcktes en motion från högerhåll om att man måtte hos Kungl. Maj:t begära påskynande av utredningen och att det måtte framläggas ett förslag i ämnet till 1932 års riksdag. Även nu hördes socialstyrelsen i frågan, och nu hade socialstyrelsen ändrat mening. Nu förklarade nämligen socialstyrelsen, att de företeelser, som nu visat sig, voro av sådan art, att de inte kunde undgå att påkalla regeringsmaktens ingripande, varför socialstyrelsen ansåge en lagstiftning i ärendet böra komma till stånd. Emellertid fann utskottet inte skäl att ändra mening, utan det avstyrkte motionerna. Men reservationer avgavs först och främst av högern för bifall och ifrån bondeförbundarna huvudsakligen i samma riktning. Och vidare yttrade de folkfrisinna, att för sin del funno de »det ådagalagt, att i konflikter mellan arbetsmarknadens parter förekommit och alltjämt förekomma sådana kampåtgärder, som rikta sig mot och äro ägnade att skada utomstående tredje mans rätt. Dessa stridsåtgärder måste i hög grad oroa den allmänna meningen. Det är även ett viktigt samhällsintresse att söka undanröja desamma.» Detta var sålunda i princip ett instämmande i motionens syfte, men man ansåg inte nödvändigt, när utredningen pågick, att begära dess påskyndande. Denna reservation från de två folkfrisinna utskottsledamöterna blev riksdagens beslut i bägge kamrarna. Sålunda hade man kommit därhän, att det i själva verket fanns pluralitet i bägge kamrarna för den uppfattningen, att en lagstiftning i frågan var önskvärd och

behöfelig. Det var endast i frågan, om man skulle begära utredningens påskyndande till 1932 års riksdag eller icke, som man ej enade sig. Man var inte heller blind för svårigheten i lagtekniskt hänseende att få en sådan lagstiftning till stånd.

När man kom till 1932 års riksdag, fick man av yttranden i statsverkspropositionen anledning befara, att inte något lagförslag i ämnet skulle komma till denna riksdag. Då man vidare kommit till insikt om att en lagförändring för förhindrande av obefogad blockad måste föranleda en ändring i tryckfrihetsförordningen och detta inte kan ske annat än på två riksdagar med mellanliggande val till andra kammaren, fann man alltså, att ifall man inte kunde få saken fram vid denna riksdag, skulle det dröja med det hela i 5 år, fastän det var påtagligt, att sympatierna för lagen hade majoritet i bägge kamrarna. I anledning härav väcktes från högerhåll i vardera kammaren en motion, att man måtte hos Kungl. Maj:t begära påskyndande av utredningen, så att förslag i ämnet skulle komma till innevarande års riksdag. Denna motion remitterades till andra lagutskottet, och under behandlingen där sökte jag helt naturligt såsom utskottets fungerande ordförande att få reda på i departementet, om det fanns några utsikter, att det kunde komma en kunglig proposition i ämnet till denna riksdag och hur långt utredningen fortskridit. Därpå fick jag under hand det svaret, att det inte var utsikt till att det skulle komma någon proposition. Utredningen var inte så färdig, professor Bergendal, som hade den om hand, hade blivit satt till ett annat uppdrag, som splittrat hans arbetskraft. Nu stod man inför utsikten att få vänta i 5 år på grund av dessa formella hinder. Det uppkom emellertid bland högern i andra kammaren den tanken, att man skulle kunna få redan nu ett förslag till ändring i tryckfrihetslagen förklarar vilande för att antagas nästa år, om då en lag i det huvudsakliga ärendet komme till stånd, och detta påyrkade vi i utskottet. Detta yrkande vann inte utskottets majoritet, men jag vill säga, att det hängde på den förseglade sedeln. Vid första omröstningen stod det 8 mot 8, men vid den förseglade sedeln hade socialdemokraterna tur, såsom de understundom hava, och deras mening blev majoritet. Högern har reserverat sig med yrkande, att man borde begära hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle komma in med ett förslag till provisorisk ändring i tryckfrihetsförordningen att förklaras vilande. Nu är det sagt i utskottets betänkande, att det är en betänkelig åtgärd att vidtaga någon sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, en ändring, om vilken man inte vet, om den någonsin kommer att fullföljas, ty för den händelse Kungl. Maj:t eller riksdagen sedermera inte vill ha någon lag, är ju ändringen meningslös. Detta kan ju så vara, men jag kan inte finna, att det är någon olägenhet med det. I varje fall synes det vara vida mindre olägenhet med detta, än om man skulle behöva vänta i 5 år på en lag, som man tycker är behöfelig.

Jag vill också erinra herrarna om, att det finns ett precis analogt fall från år 1924. Då var det fråga i bägge kamrarna om en lag gentemot truster. Det hade företagits vissa förberedande undersökningar i en liten kommitté, som avgivit ett förslag, vilket man inte ansåg sig kunna framlägga för riksdagen, då det hade blivit nedkritiserat av sakkunniga myndigheter. Men man ville ha en lag i ämnet. Därtill fordrades också ändring i tryckfrihetsförordningen, och fick man den inte beslutad då, fick man vänta sedan i 5 år. Då gick riksdagen in, precis som vi föreslagit här, med en begäran till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte till 1924 års riksdag komma in med ett förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen, som skulle gälla, för den händelse man vid nästa års riksdag fick igenom ett förslag om lag mot truster och tillika bekräftade den provisoriska ändringen i tryckfrihetsförordningen. Mitt under riksdagen gjorde man denna begäran, och Kungl. Maj:t biföll den, visserligen

*Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)*

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

uttalade justitieministern någon tvekan, men han förklarade på samma gång, att han ansåg olägenheten av att dröja 5 år med lagens genomförande vara större än de formella olägenheterna av att man antog en förändring av tryckfrihetsförordningen så att säga på försök. Ja, så kom mycket riktigt förslag till ändring av tryckfrihetsförordningen, och det blev bifallet av 1924 års riksdag. Vid 1925 års riksdag blev det fastställt och likaledes en lagbestämmelse om truster. Det är precis analogt med vad som här föreslagits av oss, och jag kan inte se, att detta kan möta något hinder.

Ja, herr talman, jag skall alltså be att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Österström: Herr talman! När denna fråga vid föregående tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, har från de folkfrisinnades sida, såvitt jag kan bedöma, tämligen tydligt lämnats redogörelse för den syn, vi ha på det läge, i vilket ärendet sedan flera år och allttjämt enligt vår mening befinner sig. Vi sade särskilt vid fjolårets riksdag ifrån, att vi inte ha någon som helst avsikt att bagatellisera denna sak, vi vilja på intet sätt göra den till någonting av underordnad betydelse. Men vi fäste desslikes uppmärksamheten på att den framstöt, som statsmakterna eventuellt böra göra på detta område, den skall rikta sig emot *båda* parterna. Det tycktes ju inte herr von Sydow heller ha någonting emot, utan finna riktigt och rimligt, om jag uppfattade hans anförande nyss rätt. Visserligen är det sant, sade vi i fjol, att denna kränkning av tredje mans rätt till neutralitet blir mest uppmärksammas, när den kommer från arbetarsidan, men det torde vara oförnekligt, att även från arbetsgivarhåll finns det tendenser i lika riktning och av principiellt och praktiskt lika allvarlig betydelse. Vi ha alltså inte velat göra detta till någon särdeles liten sak, och jag stryker ännu en gång under, att vi icke velat bagatellisera densamma. Visserligen kan man säga, och det torde vara lätt att bevisa, att när det blir tal om sådana här kränkningar av tredje mans rätt, då exemplifierar man från visst håll denna kränkning med åtskilliga sådana där fall, som, när man benär upp dem, nog inte hålla. Det visar sig, att många av de påstådda kränkningar, som man drager fram till skärskådande i den allmänna debatten, icke äro typiska tredjemansfall utan hänföra sig till andra beklagliga företeelser i kampen mellan arbetsmarknadens parter. Men även om man nödgas erkänna detta, är det inte tvivel om att det i alla händelser kvarstår så mycket av typiska tredjemansfall, vilka åstadkomma svårigheter för en part, som enligt min mening bör ha rätt att stå utanför dessa strider, att frågan verkligen bör bli föremål för en mycket omsorgsfull prövning och en mycket ingående uppbyggnad. Denna inställning från fjolåret, från tidigare debatter och avgöranden i kamrarna fasthålla de folkfrisinnade vid. Det finns ingen anledning för oss att rygga från den positionen, och jag har varit, herr talman, angelägen att redan i början av detta lilla anförande stryka under och slå fast detta. Vi fasthålla i alla avseenden vid den av oss under fjolårets riksdag intagna ståndpunkten.

Den historik, som utskottets ärade fungerande ordförande i denna fråga gav, var ju mycket intressant, och det finns inte så värst mycket att göra en gensaga emot i densamma. Men jag måste dock säga, att i några detaljer är den nog förtjänt av en viss komplettering. Det förhöll sig ju så, att i fjol ville högern vidga direktiven för den pågående utredningen. Vi frisinnade stodo fast vid de direktiv, som den dåvarande högerregeringen 1929 hade skrivit för detta ärendes handläggning, och vi sade följaktligen *nej* till kravet på en sådan föreslagen utvidgning. Och jag tror jag kan tillägga, att vi sade *nej* på mycket, mycket goda grunder och att vi hade rätt och skyldighet att göra det. Skulle det ha varit så, att de folkfrisinnade hade velat begagna varje möj-

lighet att skjuta detta viktiga ärende ut i ett ovisst fjärran, till en ytterst vanskelig och osäker framtid, ja, då hade ingenting varit tacknamligare för oss än att få gripa det tillfälle i flykten, som högermotionen av i fjol erbjöd, och vidga direktiven. Ty det är väl tämligen uppenbart, att då skulle det i närvarande ögonblick ha varit i allra högsta grad ovisst, när denna fråga hade kunnat tagas upp till en slutgiltig prövning. Jag föreställer mig, att även högern är beredd att erkänna, att vi den gången hade rätt, och att den framstöt, som från högerkanten gjordes i fjol, på intet sätt var ägnad att hjälpa denna fråga fram, allra minst på det sätt, som högern önskar.

Nu må jag ju säga, att situationen är efter år i det här ärendet är präglad av en viss parlamentarisk tragikomik. Det är ju så underligt, att det blivit de folkfrisinnares tunga lott att den ena gången efter den andra värna den dåvarande högerregeringens positioner, värna dess ställningstagande, värna dess uppläggnings av det hela mot attacker från denna regerings egna partivänner och delvis även från ledamöter av denna högerregering. Av någon utgrundlig anledning är det ständiga anfall från högerens egen sida emot den utgångspunkt och det ståndpunktstagande, som 1929 års högerregering för sin del skaffat sig i den här frågan. Jag skall visserligen inte draga fram några vidlyftiga källdokument i det här fallet, men jag vill erinra om, till komplettering av herr von Sydows historieskrivning, hur det dock från början har legat till. Visserligen var det ingenting osant i den uppläggnings, som herr von Sydow presterade, men den ger dock inte en fullständig bild av hur det hela har förlupit. Det var ju så, att redan vid 1929 års riksdag, såsom herr von Sydow erinrade, gjordes det en framstöt från högerhall motionsledes i den här saken. Då satt alltså högerregeringen vid styret, och högerregeringen hade alldeles nyss förut på senhösten startat Mondkonferensen, om jag får använda det uttrycket, som alla kammarens ledamöter veta vad det syftar till. Uppenbarligen, eftersom regeringen själv då inte hade tagit något initiativ i ärendet, ehuru saken ju var lika aktuell då som nu, uppenbarligen, säger jag, måste denna partiframstöt från högersidan kommit skäligen olägligt ur högerregeringens synpunkter och med hänsyn till denna pågående Mondkonferens. I andra lagutskottet ställde sig då de frisinna ledamöterna fullständigt lojala gentemot den sittande högerregeringen. De frisinna ledamöterna sade, att det är tämligen klart, att när regeringen inte har tagit ett initiativ i denna sak, beror denna underlåtenhet på någonting särskilt. Och detta särskilda skäl kan rimligen inte vara någonting annat än de underhandlingar, som pågå, om skapandet av vissa fredsmöjligheter mellan arbetsmarknadens parter. Under sådana förhållanden och i sådant läge, sade de frisinna, är det rimligt, att högerregeringens cirklar inte på något sätt rubbas, utan att regeringen får chansen att utnyttja de möjligheter, som här enligt dess mening föreligga. Så vitt jag förstår, värnade de frisinna den gången fullt lojalt högerregeringen emot attacker från regerings eget parti. Vi ansågo det alltså riktigt att avvakta vad resultat det skulle bli av den kärleksmåltid, som anordnades under högerregeringens värdskap mellan de båda parterna på arbetsmarknaden, ett arrangemang, som jag inte har anledning säga någonting annat om, än att det säkerligen var vidtaget av högerregeringen i det mest renhjärtade syfte, som inte kan bli föremål för någon som helst erinran från vår sida. Vi frisinna ville alltså inte störa idyllen, och det tycker jag att man på högersidan, åtminstone hos den dåvarande högerregeringens medlemmar, borde hålla oss räkning för. När så festens resultat tyvärr blev en betydande dageneftersamman, kom högerregeringens beslut om utredningen i slutet av 1929. De direktiv, som då drogos upp för denna utredning av högerregeringen, äro alldeles utmärkt skrivna. Det är en briljant prestation, så briljant t. o. m., att jag måste säga, att jag inte kan före-

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

ställa mig, att det ens från vårt håll skulle kunna göras något bättre, vilket ju är det vackraste betyg, jag i det sammanhanget kan utfärda. Men trots denna utredning och trots dessa direktiv gjordes vid 1931 års riksdag en ny framstöt i saken. Det riktades ett nytt farligt hugg från högerns egen sida emot dessa uppdragna linjer och emot dessa av högerns egen regering formulerade direktiv. Ännu en gång var det vår otacksamma uppgift att *i kamp med högern* värna om högerregeringens egna intentioner och syften. Nu hade upplösningstendenserna inom högern i frågan gripit omkring sig till den farliga grad, att nu var det inte bara högerpartiet, som riktade en attack emot dessa direktiv, utan även ledamöter av den regering, som skrivit dessa direktiv, försökte riva sönder dem. Riksdagen sökte emellertid hejda denna panik. Riksdagens beslut i fjol är fattat i klar avsikt att få högern att disciplinera sig kring sina egna ståndpunkter. Riksdagen gjorde ett uttalande, som klart och bestämt fastslår, såsom herr von Sydow erinrade om, att utredningen skall avslutas enligt den plan, som högerregeringen 1929 hade uppgjort och anbefallt.

I varenda detalj alltså under hela denna frågas behandling hittills ifrån våren 1929 och till den dag, som i dag är, har det varit vår plikt från folkfrisinnat håll att värna högerns synpunkter i regeringsställning, värna dem hela vägen. Man kan sannerligen på högerhåll inte klaga på den lojalitet, som vi ha lagt i dagen i detta fall.

Nu är man emellertid där igen. Nu är det strid ånyo. Ånyo äro vi lojala. Det är sant, att utredningen inte är avslutad. Likaledes är det alldeles oomtvistligt, att man vid fjolårets riksdag ansåg sig ha rätt att tro och vänta, att utredningen skulle föreligga klar denna vår. Man kan också beklaga, att utredningen inte är färdig ännu. Men inte förändrar det väl på något sätt själva sakläget? Om det i fjol var sakligt berättigat, om det då var en stark position att säga: I enlighet med vad högerregeringen skrev 1929, är det riktigt, att man måste invänta resultatet av den pågående utredningen, innan man kan bedöma, i vad mån, huru, på vad sätt och om alls någon vidare framstöt lagstiftningsvägen skall göras — om det var riktigt att säga detta 1931, är det naturligtvis inte mindre riktigt att säga det 1932. Den omständigheten, att det är beklagligt att utredningen inte föreligger, skaffar oss väl rimligtvis inte något material i ökad grad mot i fjol att bedöma, om en vidare framstöt skall göras och på vilket sätt den eventuellt skall göras. Vi stå ju alltså lika illa rustade därvidlag som i fjol. Vi måste erkänna, att vi äro i behov av det material, som högerregeringen 1929 ansåg nödvändigt och som riksdagen i fjol ansåg vara nödvändigt, innan man kunde skrida till vidare åtgärder. Man får inte säga, att detta ståndpunktstagande från vår sida är en förhållningstaktik. Vi kunna åt den saken ingenting göra. Vi kunna ju inte tvinga fram material, utredningen måste slutföras och jag nödgas alldeles bestämt inlägga en gensaga mot varje antydning om att detta är någon som helst förhållningstaktik. Vi stå med rena händer i denna sak och äro oskyldiga som lamm. — Absolut!

Nu vilja motionärerna emellertid kommandera fram ett förslag om grundlagsändring för eventuellt följande lagstiftning. Jag tvekar inte, herr talman, att säga, att i varje fall från våra utgångspunkter bedömt är det förslaget sakligt absolut oacceptabelt.

Jag kan inte hålla tillbaka den reflexionen, att man åtminstone på vårt håll verkligen är innerligt avundsjuk på ytterlighetspartierna. Det måtte vara en härlig lott att stå på deras murkrön och blicka ut mot horisonten! Socialdemokraternas uppfattning i det här fallet är ju, något koncentrerat uttryckt, den, att det här pratet gör man klokt i att avsluta så snart som möjligt; det finns visserligen vissa företeelser på arbetsmarknaden, som inte äro, som de

skulle vara, men allt det där skall riksdagen låta bli att fingra på, det är någonting, som lagstiftningen ingenting kan göra åt, och reellt sett får man aldrig bukt därmed på det sättet. Det är alltså ett område, där lagstiftningen är obehörig att ingripa på grund av de faktiska förhållandena, säga socialdemokraterna. Ur vår synpunkt ter det sig inte alls så enkelt och vi kunna inte heller taga så oerhört lätt på det hela. På högerkanten menar man, att det här är ju egentligen så upplagt och klart numera, att det väl inte är fråga om, att inte här skulle kunna ögonblickligen göras en framstöt med gott resultat att åstadkomma en åtgärd som verkligen bar hem. Ja, när man från högerhåll tar så där lekande på en uppgift, som ur vår synpunkt ter sig alldeles utomordentligt svår, när man på högersidan inte tycks längre ha något som helst behov av den utredningens resultat, då får man verkligen inte förvåna sig över om vi avundas även högerens synnerligen angenäma position. Det som för högerregeringen — och för oss alla — 1929 tedde sig som ett så oklart problem och det som då enligt socialministerns anförande till statsrådsprotokollet var ett i särskilt hög grad ouppbenat och oklart område, ett så oerhört svårt problem, att han inte kunde gå i borgen för att det var möjligt att åstadkomma en lagstiftning på området, är plötsligt förvandlat till den allra mest — enkla tänkbara uppgift. Jag säger verkligen i djupet av mitt hjärta: lyckliga människor!

Det är dock en sak, som har förbryllat mig i det sammanhanget. Vad jag inte förstår är, att inte herr von Sydow i sitt anförande, där han var inne på denna sak, med ett enda verkligt Alexanderhugg löste upp den här tvistiga knuten! Jag framhöll i utskottet, och jag tvekar inte att säga det ännu en gång: Om detta är så enkelt, som herrarna av högern säga, om det är så klart, hur man skall förfara, om det är så uppenbart, vilken väg man skall gå, varför ha inte herrarna preciserat i sin motion eller på annat sätt den lagstiftning, herrarna önska? Varför ha ni inte begagnat den möjlighet, som fanns, att i en motion om ändring i grundlagen, som går till konstitutionsutskottet, komma fram med ett detaljerat förslag om hur den här eventuella lagparagrafen skall se ut? Jag skulle inte ha sagt detta, om det inte varit så, att man får det intrycket av vad högertidningarna och högertalarna framhålla, att det här är inte så svårt. Ja, men om vi nu inte kunna finna, att det är enkelt, om vi begära upplysning om vad det är, herrarna önska, varför gå ni oss inte till mötes på den punkten? Även sedan andra lagutskottet hade avgjort den här frågan, var det mycket god tid att komma med en motion, som knutit an till denna fråga och klarat ut hela saken och ställt oss mot väggen med ett preciserat förslag till lagstiftning.

De kniviga och skickliga jurister, som högern förfogar över, kanske i högre grad än andra partier — herr Schlyter får inte bli ledsen och inte herr Åkerman och inte herr Linder heller, men högern förfogar över en väldig stab av skickliga jurister — dessa högerjurister skulle väl inte, med den hela uppläggning högern i år givit denna fråga, gått bet på uppgiften att tala om för oss, hur denna lagstiftning i detalj skulle sett sig när det, enligt herrarna, är så lätt. Det är en ytterligt allvarlig försummelse, det måste jag säga, att högern inte preciserat sin ståndpunkt, ty här gäller i högre grad än på många andra områden lösen: »Varje bidrag mottages med tacksamhet.» I stället vakar högern svartsjukt över sina skatter. Det är inte snällt gjort mot oss, som vandra i mörko lando, och det är inte rätt mot landet, som fordrar, att var man gör sin plikt. Medan vi famla i mörkret, har högern uppenbarligen nyckeln, som passar till låset. Den kan läsa upp, men varför gör den inte detta, då den har nyckeln? Jag beklagar denna uraktlåtenhet, men ansvaret måste vara högerens eget.

Om det till äventyrs skulle vara så, att jag misstar mig härutinnan, om

*Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)*

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

högern alltså inte heller sitter inne med denna hemlighet och inte är beredd att klara ut saken så lätt, som den gör gällande är möjligt för andra, då ligger problemet till på ett annat, men knappast på ett mera smickrande sätt för högern än enligt det förra antagandet. Hur jag än, herr talman, ser på saken, kommer jag till samma resultat. Antingen vet högern, hur detta skall formuleras, och då skall högern säga det, eller vet högern det inte, och då står den på precis samma ståndpunkt som vi andra stackare. Vi frisinnade äro absolut beroende av utredningens resultat, innan något mera göres. Vi äro kanske alla beroende därav. Innan detta resultat föreligger, kunna vi frisinnade inte vara med om en så utomordentligt betydelsefull framstöt, som här satts i fråga.

Med den motiveringen till att börja med skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av den siste ärade talarens yttrande för att något bemöta detta, och jag skall således inte, i detta sammanhang åtminstone, gå in på själva sakfrågan.

Man fick det intrycket, det kan inte hjälpas, när man hörde herr Österström yttra sig i denna sak — och det var ungefär likadant i föl, då omständigheterna också fogade det så, att han och jag stodo emot varandra i denna talarstol — att han ville använda den taktiska finten att föra över kritiken på annans mark, att attackera i stället för försvara. Men det är just försvaret från de frisinnades sida, som vi vänta på, det var också vad jag läste ut ur herr von Sydows anförande. Herr Österström var gång på gång inne på temat, att det var de frisinnade, som varit så synnerligen lojala mot högerregeringen, medan det just varit högerpartiet självt, som fronderat och burit sig illa åt mot sin egen regering. Jag skall inte uppehålla mig mycket vid detta, jag vill bara säga: De där sakerna sköta vi själva, herr Österström! Jag kan dock inte underlåta att konstatera, att såvitt jag förstod, fanns det ingenting i sak i hans anförande, utan detta cirkulerade endast kring ständiga anmärkningar mot högers position. Jag antar nämligen att det var hans uppfattning, att det frisinnade partiet visst inte hade för avsikt att fördröja en lagstiftning men att det ansåg, att den skulle rikta sig mot båda parterna. Detta var hela kontentan av hans yttrande. Annars rörde det sig mest hela tiden kring saker, som inte äro aktuella.

Vad det nu gäller är att inte göra det omöjligt att inom en rimlig tid få en lagstiftning på området, och det är därför vi redan nu måste få in denna bestämmelse i tryckfrihetslagen. Herr Österström trodde, att högern möjligen hade en nyckel, som skulle kunna låsa upp låset. Jag förstod inte riktigt, vad han menade. Kanske han menade, att vi skulle ha något förslag till lagtext eller något sådant. Varför vänder sig inte högern till konstitutionsutskottet med ett utarbetat förslag? frågade han. Inte våga vi oss på att göra ett lagförslag i denna sak, ty ett sådant bör väl stå i visst sammanhang med den utredning som pågår. Det är Kungl. Maj:t, som har makt och möjlighet att göra det, och högern har inte begärt något annat än att Kungl. Maj:t skall verkställa en sådan utredning. Vill herr Österström ha en liten anvisning, så kan det mycket väl sägas, att den formen torde inte vara så särdeles svår att finna. Vad är meningen med en sådan bestämmelse i tryckfrihetsförordningen? Jo, det är, som herr von Sydow sade, ett precis analogt fall med vad som inträffade 1924. Det är nämligen meningen att möjliggöra en grundlagsändring, som hänvisar till bestämmelser i en allmän lag, som vi ännu inte ha, men som vi vänta skola konstituera vissa brott mot tryckfrihetsförordningen. Grundlagsändringen kan begränsas till att innefatta hänvisning till lag, stiftad i den ordning, som 87 § R. F. anger, jämte bestämmelser om straff för det tryckfrihetsbrott, som enligt stadgandet skulle konstitueras genom överträdelse av

de i annan ordning givna föreskrifter. Precis så skedde det 1924. Det var ingenting annat i propositionen än en hänvisning till vad som skulle stå i den allmänna lagen, stiftad av konung och riksdag gemensamt. Något annat ha vi inte här begärt. Att man kan påstå, att vi inte vilja avvakta utredningen utan bagatellisera saken och göra den så enkel, så att man skulle kunna vara utan utredningen, är ju orimligt. Det är inte meningen, utan meningen är, att Kungl. Maj:t skulle till innevarande års riksdag avlämna en proposition om viss ändring av tryckfrihetsförordningen. Precis så skedde 1924. Den 11 mars gick riksdagens skrivelse, och i början av maj förelåg Kungl. Maj:ts förslag till grundlagsändring. Det är en jämförelsevis lång tid vi ha på oss, då utredningen dock kommit en ganska bra bit, såvitt jag vet. Det finns inte det ringaste hinder för Kungl. Maj:t att i samband med förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen framlägga konturerna för den allmänna lagen. Kan inte Kungl. Maj:t det, så kan man återigen hänvisa till det anförda exemplet. Då grundlagsförslaget behandlades andra gången 1925, begärdes det bordläggning till det sammanträde, som inföll närmast efter det, då trustlagen behandlades eller underrättelse ingått, att densamma inte skulle komma att framläggas. Det finns ytterligare en utväg, som grundlagen själv pekar på, och det är att skjuta ett vilande grundlagsförslag till en annan riksdag inom perioden. Dock är detta givetvis beroende av samstämmiga beslut av riksdag och Kungl. Maj:t. Det finns alltså som sagt flera möjligheter, men utan detta grundlagsförslag skulle frågan om lagstiftning på området bli vilande i fem år. Det är detta vi vilja förekomma, och endast herr Österströms och hans partivänners negativa hållning till frågan gör, att den försinkas i fem år, om detta förslag faller. Att tänka sig att vi skulle be riksdagen ta något utan tillfälle till prövning är ju alldeles komplett orimligt. Grundlagsförslaget skall enligt vår mening framläggas av Kungl. Maj:t och prövas av riksdagen, och riksdagen har rättighet att ta det eller inte. Ett förslag, bara för att visa att det är möjligt, tror jag inte är svårt att formulera. Jag tar mig friheten så göra. Det skulle, som jag förut angivit, ske i full analogi med vad som i liknande fall redan använts i tryckfrihetslagen, d. v. s. genom en hänvisning till bestämmelser i allmän lag och ett angivande av att ett överträdande av dessa bestämmelser är det som konstituerar brottet. Förslaget skulle lyda: TFO. § 3:11:o. »Angripelser emot enskild man, vilka å åra gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro; så ock uppmaning eller annat försök att förleda till blockad, bojkott eller annat avbrytande av ekonomisk förbindelse eller till deltagande i sådan åtgärd, där åtgärden är i allmän lag förbjuden; brottet straffes enligt allmän lag, och varde dessutom skriften konfiskerad.» Det är för visso ej för mycket sagt, att Kungl. Maj:t sitter inne med möjligheter att genom den sittande kommittén få en utredning om saken och att formulera den korta lagtext i tryckfrihetsförordningen, som erfordras. Här Österström får ursäkta, men jag kan ej annat finna än att det är i viss mån de obotfärdigas förhinder, som gått som en röd tråd genom hela hans anförande och hela hans ställningstagande i frågan.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Uppriktigt sagt hade jag inte trott, att vi i år skulle behöva lägga upp detta ärende på en så bred grund som skett. Jag blev överraskad över utskottets vice ordförandes historiska översikt över frågans behandling, men eftersom vi kommit in på historiken, skall jag tillåta mig, innan jag går in på ärendet i det skick, som det nu föreligger, att göra en erinran mot herr von Sydows påpekanden rörande tidigare försök att åstadkomma lagstiftning med tanke på fackföreningsverksamheten och arbetsfreden.

Herr von Sydow erinrade bland annat om, att 1910-1911 gjordes ett sådant

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Ang.
tredje mans
neutralitet
arbets-
konflikter.
(Forts.)

försök, men det strandade, som han uttryckte sig, på motståndet från det socialdemokratiska partiet, som hade bundsförvanter i det liberala partiet. Rätta förhållandet var väl ändå, herr von Sydow, att försöket strandade på det mycket bestämda motstånd, som det liberala partiet självt reste mot förslaget. Det socialdemokratiska partiet hade ju vid den tidpunkten dess värre inte så mycket att säga till om i riksdagen, i första kammaren ingenting alls och i andra kammaren inte särdeles mycket. Och varför vände sig det liberala partiet med en sådan styrka mot de lagstiftningsprojekt, som då kommo fram, lagen om kollektivavtal till exempel? Jo, det var bland annat därför, att högerregeringen försökte få till stånd en legalisering av de ur arbetsfredens synpunkt allra farligaste konflikterna, nämligen sympatistriderna, sympatilockouterna och sympatistrejckerna. Högerregeringen ville att lagstiftningen skulle uttryckligen erkänna dessa stridsåtgärder. Det var detta, som det liberala partiet vände sig emot. Herr von Sydow förklarade själv, om jag inte minns fel, i ett föredrag 1911, att om man inte fick en sådan rätt erkänd, låt vara inte direkt uttryckt i lagen, så kunde lika väl arbetsgivarorganisationerna upphöra att existera, ty rätten till sympatilockouten under avtalstiden var betingelsen för att arbetsgivarorganisationerna skulle kunna fylla sin uppgift.

Jag har, herr talman, ansett mig böra komplettera herr von Sydows redogörelse med dessa fakta, ty jag tycker att de ställa i ganska intressant belysning högerens intresse för att få till stånd en lagstiftning med tanke på arbetsfredens bevarande och i fråga om behovet av en förnuftig reglering av här berörda förhållanden. Då man trodde sig ha makt att genomföra en lagstiftning, som inte bara skulle kunna tillgodose vissa rättsliga krav utan framförallt utgöra en hämsko på fackföreningsverksamheten, då var man mycket ivrig. Nu skyller man på varandras ovilja mot »den goda saken», och det tycker jag inte är riktigt på sin plats.

Det finns emellertid ingen anledning att vidare orda om den saken nu. Såvitt jag förstår, gäller det nu endast frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Detta framgår ju av yrkandet i herr Tryggers m. fl. motion, ehuru man i debatten gått långt utöver ramen för denna fråga. Att det gäller tredjemans rätt etc. framgår också av de direktiv, som högerregeringen gav för den utredning, som för närvarande pågår. Men i den till motionen fogade P. M. har man berört en hel del annat, som, enligt min mening, inte alls har med tredje mans rätt att skaffa. De av herr von Sydow skisserade grundlinjerna för en lagstiftning synas ävenledes sträcka sig långt utöver området för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Herr von Sydow sade bland annat, att han vill ha en lagstiftning, som förhindrar någon att med hot tvinga en annan in i eller ut ur en organisation. Det är klart, att detta krav i någon mån kan anknytas till tredje mans rätt, men med en sådan lagstiftning kommer man ju in på hela föreningsrättsproblemet, och jag kan inte av de direktiv, som äro uppdragna för den pågående utredningen, finna att meningen är att ta upp föreningsrätten i allmänhet till en sådan utredning och ett sådant närmare bedömande.

Om man studerar den till högermotionen fogade P. M. »angående vissa fall, som inträffat under sistförflutna år», finner man, att de flesta av de fall, som där åberopas som stöd för kravet på lagstiftning om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter, inte alls ha med tredje mans rätt att skaffa. Be- träffande de tio fall, som äro åberopade, har jag efter att omsorgsfullt ha läst promemorian, kompletterad med upplysningar, som jag själv inhämtat, kommit till det resultatet, att sju å åtta gälla någon tredje man utan röra sig om *typiska intressekonflikter mellan två parter i arbetskonflikter*, där tredje mans rätt på intet sätt trätts för nära. Jag vill inte, herr talman, taga kammarens tid i anspråk för att bevisa detta påstående; jag tillåter mig hänvisa eventuella

sanningssökare till de redogörelser, som lämnats av de utpekade arbetarorganisationerna och som ha fogats till utskottets utlåtande. Man bör — det ber jag särskilt att få understryka — inte läsa den av högermotionärerna anförda memorian med mindre man försöker komplettera den med de upplysningar, som finnas i bilagan till utskottsutlåtandet.

I dag torde det inte vara nödvändigt att ge sig i kast med hela problemet om tredje mans rätt eller frågan, huruvida en lagstiftning är nödvändig eller önskvärd, utan nu gäller det ju en, skulle jag vilja säga, rent praktisk parlamentarisk angelägenhet.

Högermotionen går ut på, att riksdagen skulle i skrivelse anhålla, att Kungl. Maj:t ofördröjligen skulle föranstalta därom, att den pågående utredningen om skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter måtte slutföras så snart, att förslag i ärendet kunde föreläggas innevarande års riksdag. Andra lagutskottets vice ordförande, herr von Sydow, har meddelat, att han i egenskap av fungerande ordförande i utskottet hos vederbörande departement inhämtat, att det inte finns någon möjlighet att tillmötesgå motionärernas önskan. Utredningen befinner sig inte på det stadium, att det är möjligt att få fram ett förslag till denna riksdag, även om utredningsarbetet forceras. Utskottet är därför, kan man säga, enigt om, att motionen inte kan bifallas. Högerledamöterna i utskottet ha emellertid försökt rädda vad som kunnat räddas av motionen, och det har skett på det sättet, att de hemställt om, att riksdagen nu skulle nöja sig med en skrivelse till regeringen med anhållan om sådant *förslag till ändring av tryckfrihetsförordningen*, som skulle kunna tänkas bli nödvändigt för den händelse en lagstiftning om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter en gång i framtiden kommer att genomföras. Bondeförbundarna ha reserverat sig för ett uttalande i största allmänhet om utredningens påskyndande, så att ett förslag snarast möjligt skulle komma fram.

Vad saken nu gäller är alltså detta: skall riksdagen i år hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen med tanke på en lagstiftning, som en gång i tiden kan komma, men om vars innehåll riksdagen nu ingenting kan veta? Jag vill inte göra anspråk på att bli betraktad som kompetent att avgöra, huruvida det i allmänhet kan vara tillrådligt och överensstämmande med god parlamentarisk ordning att ändra grundlagen, för att möjliggöra en blivande lagstiftning, om vilken man ingenting vet. Men för mig förefaller det ändå vara orimligt, herr talman, att riksdagen i förevarande fall skulle besluta en ändring i tryckfrihetsförordningen, vars konsekvens riksdagen nu omöjligt kan bilda sig en föreställning om. Det räcker inte, som herr Österström gjorde gällande, att man får en text i fråga om själva grundlagsändringen. Den skulle inte säga oss någonting om den eventuella lagstiftningen om tredje mans rätt; att den skulle lätt kunna åstadkommas, betvivlar jag inte. Vad som är nödvändigt för att kunna inta en saklig ståndpunkt — och det är ju detta det egentligen är fråga om — är att veta, hur den lagstiftning kommer att i sina huvuddrag gestalta sig, med vilken grundlagsändringen skulle korrespondera. Härvidlag har man inte fått någon ledning vare sig av den diskussion som ägt rum i dag, eller de diskussioner som förekommit tidigare, ty från högerhåll, där man varit mest angelägen att driva på denna sak, har man sträckt ut sina anspråk långt utöver ramen för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Vad är det herrarna vilja? Vi måste ha den saken riktigt klar för oss. Jag kan inte ge på hand ens rent principiellt åt en sådan lagstiftning, som till exempel herr von Sydow här skisserat.

Här har åberopats ett prejudikat från 1924, då man gjorde en ändring i tryckfrihetsförordningen med tanke på den blivande monopollagstiftningen, men det är dock den stora skillnaden mellan det fallet och det vi nu behandla, att då

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Ang.
tredje mans
neutralitet
arbets-
konflikter.
(Forts.)

denna ändring gjordes, kände man till huvuddragen av den blivande lagstiftningen. Ty om jag inte minns fel var denna motion från bondeförbundshåll knuten till den då verkställda utredningen angående monopolistiska företag och sammanslutningar. Detta är den stora skillnaden. Då visste man, hur lagstiftningen skulle komma att gestalta sig, här vet man ingenting — utom möjligen herr von Sydow och herr Trygger och några andra, men såvitt jag förstår, är inte deras uppfattning densamma som t. ex. herr Österströms och hans partivänner. I varje fall överensstämmer den inte med den, som jag och mina partikamrater hysa.

Ja, herr talman, jag skulle kunna nöja mig med detta. Det viktigaste är alltså att knäcka frågan, om man på förhand skall principiellt binda sig för något, som man inte har klart för sig vad det kommer att bli, genom att nu medverka till en hemställan om ändring i tryckfrihetsförordningen redan i år. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Motiveringen till denna är så försiktigt avfattad, att den, som röstar för bifall till densamma, icke därmed tar någon bestämd ståndpunkt vare sig i den ena eller andra riktningen.

Herr von Sydow: Herr talman! Ett par ord bara i anledning av dels herr Österströms, dels herr Sigfrid Hanssons yttrande!

Herr Österström antydde, att den historik över ämnet, som jag gav, var, om inte oriktig, så något knapphändig på vissa punkter. Det är riktigt, men jag kunde inte i detalj redogöra för hela gången av ärendet år efter år, utan jag tog med vad jag ansåg vara mest betecknande. De tillägg, som av herr Österström gjordes till mitt anförande, äro fullkomligt riktiga, men de ställa för mig inte frågan i en annan dager.

Herr Österström ansåg det vara så rysligt synd om högerregeringen, därför att den var utsatt för attacker från sitt eget partis sida. Jag har inte förspört någon klagan häröver från någon av högerregeringens medlemmar, tvärtom tror jag de funnit sig mycket väl i dessa så kallade attacker.

Jag ber emellertid att få göra herr Österström uppmärksam på, att den så kallade arbetsfredsdelegationen och dess arbete inte alls ha något sammanhang med denna fråga. Statsrådet Lübeck betonade uttryckligen, då han tillsatte denna delegation, att det där inte var fråga om att gå in på stridsförhållandena mellan arbetsgivare och arbetare. Det var frågan om att så småningom ute på arbetsplatserna få till stånd bättre förhållanden mellan arbetsgivare och arbetare, så att det på lång sikt — efter en del år, som han hoppades — skulle kunna leda till bättre och vänskapligare förhållanden, där så inte är fallet nu. Det är således inte riktigt att som herr Österström gör sätta dessa bägge undersökningar i motsats till varandra. Vidare har jag för min del aldrig sagt, att herr Österström eller det folkfrisinnade partiet har avsiktligt använt en förhållningspolitik här.

Nu säger herr Österström, att jag hade ett svärd i handen och kunde ha utdelat ett Alexanderhugg, och därmed hade jag löst hela den här menings-skiljaktigheten. Detta skulle ha skett genom att jag som motionär framlagt ett lagförslag i ärendet. Jag svarar: Det är inte riktigt! Hade jag försökt göra på det viset, skulle det snarare ha varit en attack mot högerregeringen, som här anbefallt en utredning. Hade jag försökt lägga fram ett lagförslag, som hade innehållit vad som borde bli resultatet av utredningen, då hade det varit att på ett olämpligt och olyckligt sätt föregripa detta förslag. Det varken kunde eller ville jag för min del, men däremot kunde jag ju ha min egen uppfattning om de huvudprinciper, på vilka denna lagstiftning borde byggas.

Vad herr Sigfrid Hanssons yttrande angår, ber jag att få säga, att den kortfattade historik, som jag gav beträffande frågans behandling, endast hade till

syfte att åstadkomma en viss bakgrund, mot vilken läget nu borde ses. Den var naturligtvis sådan, att den måste kompletteras i många detaljer.

Det är vidare klart, att när jag sade, att 1910 och 1911 års lagstiftningsförsök misslyckades på grund av motstånd från socialdemokratiska partiet med hjälp från de liberala, så menade jag inte det socialdemokratiska partiet i riksdagen, utan jag menade, att hela det svenska arbetarpartiets absoluta och frenetiska motstånd inverkade på särskilt liberala partiet, så att frågan därigenom föll.

I fråga om vad herr Hansson yttrade angående sympatiåtgärder vill jag säga, att dessa ha så småningom blivit auktoriserade både på arbetar- och arbetsgivarsidan, och i den nuvarande lagstiftningen äro de godkända — naturligtvis ifall det gäller en primärkonflikt, som i och för sig är lovlig.

Jag kan inte medgiva, att herr Hansson hade rätt, då han sade, att jag i mitt anförande givit frågan större dimensioner, än den hade från början. Jag har inte i mina uttalanden, såvitt jag förstår, gått det ringaste utöver frågan om tredje mans neutralitet i arbetstvister. Frågan om, att man inte skall tvingas in i en förening, som man inte vill tillhöra, angår just rätten att vara neutral och inte behöva tvingas till vare sig det ena eller det andra. Frågan om, att en utomstående inte skall tvingas att upphöra att köpa av eller sälja åt en person, som är bojkottad, den hör också till frågan om neutralitet i arbetstvister. Och vidare hör dit, att vid en arbetstvist inte hela allmänheten skall mobiliseras till förmån för den ena eller andra av de stridande parterna. Dessa tre frågor tillsammans, de utgöra just i min tanke innehållet i kravet på yrkandet om tredje mans neutralitet.

Däremot vill jag ju säga, i anledning av vad herr Hansson yttrade beträffande de exempel på övergrepp, som bifogas motionerna, att jag i sådana här lagstiftningsfrågor i allmänhet har ganska liten sympati för åberopandet av enskilda exempel. De flesta av dessa exempel äro nog, såvitt jag kan se, sådana, som innehålla övergrepp mot tredje man, men det är ju givet, att det kan förekomma misstag i detaljerna på ett eller annat håll, och jag har ju därför, som herr Hansson vet, inom utskottet varit med på den tanken, att vi skulle, för att vara opartiska, även från arbetarhåll begära en redogörelse och låta den inflyta i betänkandet, så att var och en kunde jämföra vad som säges å ömse sidor.

Slutligen måste jag säga, att herr Hansson har enligt min tanke bestämt orätt då han säger, att det låg helt olika till med den ändring i tryckfrihetsförordningen, som man föreslog och genomförde, när fråga var om trustlagen. Herr Hansson säger, att skillnaden bestod däri, att när man genomförde en provisorisk ändring av tryckfrihetslagen, då visste man vad strafflagen skulle komma att innehålla om trusterna. Detta är inte riktigt. Jag ber att få göra herr Hansson uppmärksam på vad herr justitieministern sade, när han framlade förslaget om ändringen i tryckfrihetsförordningen. Han sade: »Med den oviss- het, som efter vad jag nyss framhållit råder i fråga om innehållet i en eventu-uell lagstiftning om truster och monopolistiska företag, så måste utformandet av en ny bestämmelse i tryckfrihetsförordningen i frågans nuvarande skede er- bjuda ganska betydande svårigheter.» Han framhåller alltså, att det rådde fullkomlig oviss- het om vad en eventuell lagstiftning om truster och monopo- listiska företag skulle innehålla. Men i alla fall kom han fram med lagförsla- get, därför att han ansåg, att det var bättre att göra ett sådant förslag, än att låta hela frågan falla.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Löfvander: Herr talman! Det kan väl inte förnekas, att den här frå- gan är ur allmänna synpunkter viktig och tarvar en skyndsam utredning.

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Det är i detta syfte, som jag nu yrkar bifall till den av mig och herr Gardell i Gans avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr von Geijer: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Sigfrid Hanssons yttrande om det olikartade läge, som förelåg 1924, mot det, som föreligger nu i år. Herr von Sydow har sedan dess haft ordet, och jag kan då bara inskränka mig till att konfirmera till alla delar vad han sagt.

Eftersom jag nu fått ordet, vill jag endast erinra om, att det kommittéutlåtande, som herr Hansson möjligtvis ansåg vara en sådan handling, som uppdrog konturerna, utsattes för en så pass allmän kritik, att det näppeligen kunde tjäna som basis. Kommittéutlåtandet och frågan i dess helhet hade överlämnats till socialiseringskommittén, så att läget var visst inte mycket ljusare den gången, än vad det är nu. Och så vidhåller jag vad jag sade för en stund sedan, att de tre månader, varunder vi beräknat, att Kungl. Maj:t skulle kunna slutbehandla detta ärende, om vi finge avläta en skrivelse till Kungl. Maj:t, mycket väl skulle kunna möjliggöra för Kungl. Maj:t att draga upp de riktlinjer, som här kunna anses önskliga, för en lagstiftning i själva saken men framför allt för ett förslag till grundlagsändring.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Jag hyser den allra största respekt för herr von Sydows och herr von Geijers sakkunskap i fråga om grundlagsbeslutet vid 1924 års riksdag, men jag tvingas likväl att gentemot dem ytterligare framhålla, att den stora skillnaden mellan det då behandlade ärendet och det nu föreliggande dock synes vara, att ett utredningsresultat förelåg 1924 i form av ett kommittébetänkande — låt vara att detta hade blivit utsatt för kritik — och att justitieministern då liksom naturligtvis även riksdagen kunde bilda sig en uppfattning om grundlagsbeslutets konsekvenser, medan vi nu ingenting annat ha att hålla oss till än direktiven för den pågående utredningen och den framställning i ärendet, som gjorts av motionärerna. Justitieministern framhöll 1924, att det var med mycket stor tvekan, som han rådde riksdagen att besluta om ändring i tryckfrihetsförordningen. Det förefaller som om tveksamheten borde för riksdagens vidkommande vara ännu mera påkallad nu, då den anmodas kräva en grundlagsändring utan att ha någon aning om hur den lagstiftning kommer att te sig, som man på högerhall är så angelägen om att få till stånd.

Herr Trygger: Herr talman! När man tager del av vad som förekommit vid detta ärendes föregående handläggning, måste man förvåna sig över, att vi ej kommit längre än vi gjort för närvarande. Vi erinra oss, att den sakkunnige, professor Bergendal, tillkallades redan 1929 i november. Sedermera fick han ett biträde den 24 oktober 1930, och ändå föreligger intet förslag. Nu har det ju gjorts gällande, att man i högermotionen 1931 trasslade till ärendet därigenom att man, enär den utredning, som var beslutad av regeringen 1929 angående skyddandet av tredje mans rätt vid arbetskonflikter, ännu icke var färdig, begärde, att utredningen skulle utsträckas något vidare till vissa andra frågor, som ej kunde anses falla under frågan om tredje mans rätt. Emellertid blev ju ej denna motion antagen av riksdagen, utan riksdagens beslut gick tvärtom ut på, att man skulle hålla sig inom den ram, som från början var lagd kring detta ärende.

I den motion, som vi i år ha väckt, begäres det uttryckligen, att »Kungl. Maj:t ville ofördröjligen föranstalta därom, att den pågående utredningen om *skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter* så snart ske kan slutföras» och att proposition lägges fram för detta års riksdag.

Jag vill säga, att om denna utredning hade följt Kungl. Maj:ts direktiv och

riksdagens tidigare beslut, hade den ju helt naturligt kommit att röra sig om detta ämne, tredje mans rätt, och icke om något annat. Och då åsikten åtminstone bland de borgerliga är, att detta är ett område, där vi så fort som möjligt böra få en lagstiftning, är det väl egendomligt, att man inte har kommit något längre, utan att man skall behöva på grund av sambandet med tryckfrihetslagen ytterligare vänta, innan man kan komma till en lagstiftning, som kan ha en verkan, som ovillkorligen behöves.

När det ej är tillräckligt med ändring i allmänna lagen, utan det också är behövt, att tryckfrihetslagen ändras, då kan man säga, att i det läge, vari frågan för närvarande befinner sig, intet annat är att göra, om man vill inom rimlig tid få fram ett resultat, än att se till, att man har möjlighet att vid någon riksdag efter valen ändra tryckfrihetslagen, och det ha nu reservanterna herr von Sydow m. fl. för närvarande yrkat.

Man frågar: varför framlägga ej dessa reservanter ett förslag till en ändring av tryckfrihetsförordningen? Jag svarar: det är bra mycket begärt av dem, att de skola göra det, då de ej ha tillgänglig den utredning, som har börjat 1929 och som väl borde ha hunnit ett gott stycke framåt. Den står ju ej till deras förfogande. Men den står till Kungl. Maj:ts förfogande, och även ifall den ej har nått så långt, att Kungl. Maj:t skulle kunna, såsom vi i motionen yrka, komma fram med förslag till strafflagstiftning eller näringslagstiftning eller vad det nu kan bli vid denna riksdag med avseende å den allmänna lagstiftningen — så borde det väl ej vara några svårigheter att komma så långt, att man med ledning av den utredning, som skett, kan formulera en lämplig bestämmelse i tryckfrihetslagen att framläggas för detta års riksdag, vilket förslag sedermera definitivt antingen förkastas eller godkännes, beroende på det resultat, vartill man då kommit med avseende på den allmänna lagstiftningen.

Det förefaller mig verkligen, som om man här skapar svårigheter, som äro alldeles orimliga, och detta står i den största kontrast mot vad som plägar ske på andra områden. Där är man minsann ej ledsen att antaga lagar i en ganska hastig vändning och lagar av mycket ingripande betydelse, även i fall då behovet av lagstiftning icke på långt när är så stort som i det nu föreliggande fallet.

Jag tror visst, att det frisinnade partiet vid behandlingen av denna fråga är lika utomordentligt som det eljes anser sig självt vara. Partiet är ju alldeles övertygat härom, och jag vill inte rubba något av det självförtroende, som det äger, men jag kan icke hjälpa, att jag skulle ha önskat ännu mer självförtroende, nämligen, att partiet skulle ha vågat sig på att understälja Kungl. Maj:t frågan, huruvida icke Kungl. Maj:t möjligtvis skulle kunna vara i stånd att, när han närmare tar del av utredningen, också uppsätta ett förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen och lägga fram det för denna riksdag, varigenom vi skulle vinna den stora fördelen att efter nyvalen få ett lagförslag på detta område, där ju lagstiftning är absolut nödvändig. Då kunde första eller andra året efter valen denna lagstiftning komma till stånd.

Jag yrkar bifall till den av herr von Sydow m. fl. avgivna reservationen.

Herr Österström: Ja, herr Trygger, jag har ju ej sagt, att högermotionen från i fjol vållade något trassel. Riksdagen avvisade lyckligtvis densamma, och följaktligen blev det inte något trassel. Vad jag sagt är, att om den hade bifallits, och det var väl motionärernas förhoppning, då hade det blivit trassel. Alltså var det lyckligt, att motionen inte bifölls.

Dessutom säger herr Trygger, att åtminstone alla borgerliga önska, att här blir en lagstiftning, och då är det underligt, tycker han, att sådana här svårigheter vållas. Ja, äro verkligen alla borgerliga klara på den punkten? Jag tän-

*Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)*

Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

ker nu närmast på högern. Är den klar i detta? Jag läste nämligen de här direktiven, som vi ofta talat om, och då, som herr Trygger mycket väl känner till, står det i den av högerregeringen angivna planläggningen för utredningen följande: »Man bör också kunna förvänta, att med undersökningsresultatet såsom underlag överläggningar bland huvudparternas organisationer skulle med framgång kunna upptagas i syfte att kunna undgå stridsmetoder som de, vilka här äro i fråga.» Herr Trygger har själv varit med om att medverka till ett så pass anmärkningsvärt uttalande.

Det är orimligt, slutar herr Trygger, att begära, att reservanterna skola kunna framlägga ett preciserat förslag till lagstiftning på detta område. Jag inregistrerar detta erkännande, herr talman, bland annat därför, att hans slutsats var den, att det är Kungl. Maj:t, som har möjlighet att behärska utredningsresultatet. Det kunna enskilda riksdagsmän inte göra. Alltså, vi äro alla i samma läge, herr talman, vi behöva utredningsresultatet innan vi veta vad som skall göras.

Så till sist ett ord till herr von Geijer. Han tyckte egentligen det var ganska upprörande att de folkfrisinnade i stället för att försvara sig gingo till anfall. Vi ha emellertid ingenting att försvara oss mot. Vi kunna verkligen i denna punkt gå till anfall. Men om det på något sätt skulle kunna göra både herr Trygger och herr von Geijer en smula mildare och vänligare stämda mot oss, när vi eljest i vanliga fall nu äro sådana, som hålla så styvt på oss själva, som herr Trygger riktigt anmärkte, så kom jag nyss att tänka på vad jag här om kvällen fick syn på, när jag tog mig en repetition i franska historien. Det var en utomordentlig framställning, som jag läste. Författaren talade där om en olycklig kung, Ludvig XVI, som ringades in och hetsades till förtvivlan av vissa element, och författaren gör i detta sammanhang en liknelse. Han säger, att situationen var egentligen den, som den gamla fabeln berättar, nämligen att i lejongropen hamnade ett litet snällt och hyggligt lamm, och lejonerna roade sig att reta det där stackars lammet och skrämma det till den grad, att det lilla rara djuret i pur förtvivlan visade tänderna. Då röt lejonerna: »Se odjuret anfaller oss! Vi måste äta upp honom!» Det har i alla tider varit synd om de stackars lejonerna, när lammen anfallit dem. Även i politiken.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren skulle bifalla den av herr von Sydow m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna den av herr Löfvander och herr Gardell i Gans anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr von Sydow begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp- tog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till den av herr von Sydow m. fl. avgivna reservationen.

Herr Löfvander äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagut-

skottets utlåtande nr 12 antager bifall till den av herr von Sydow m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av den av herr Löfvander och herr Gardell i Gans anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr von Sydow m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 54.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående skyldighet för handelsidkare att opartiskt betjäna allmänheten.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 5, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Frändén* m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte förelägga nästkommande års riksdag sådant förslag till ändring i gällande näringsfrihetsförordning, att den, som i laga ordning erhållit tillstånd att driva handelsrörelse, skulle vara skyldig att opartiskt betjäna allmänheten och sålunda icke finge vägra annan att mot kontant betalning inköpa varor, som av handlanden fördes, till i vederbörande bransch gällande priser.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anført bland annat:

»Genom förevarande motion fästes uppmärksamheten, bland annat, vid betydelsen för handlande och för den köpande allmänheten, att åt de förra

*Ang.
tredje mans
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)*

*Ang.
handelsidkares
neutralitet
i arbets-
konflikter.*

Ang.
handelsidkarens
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

beredes en neutral ställning vid inträffande arbetskonflikter. Enligt utskottets mening böra de av motionärerna i detta avseende påpekade förhållandena giva anledning till allvarlig prövning från statsmakternas sida.

Såsom framgår av utskottets förut denna dag avgivna utlåtande nr 12 pågår emellertid för närvarande en utredning rörande tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. — — — — —

Det i motionen påtalade förhållandet, att handlande i åtskilliga fall indragits i pågående arbetskonflikter, och den av motionärerna framförda tanken att hävda handlandenäs neutralitet genom att stadga skyldighet för handelsidkare att opartiskt betjäna allmänheten komma säkerligen att bli belysta genom berörda utredning. Då utskottet anser sig kunna utgå från att så skall bli fallet och i motionen i övrigt icke förebragts tillräckliga skäl för att riksdagen nu skulle företaga någon åtgärd i anledning av densamma, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka riksdagen att bifalla motionärernas yrkande.

Utskottet får förty hemställa, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.»

Reservation hade avgivits av herrar *Sigfrid Hansson*, *Norman*, *Forslund*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Hansson* i Trollhättan, vilka anförde:

»I samband med arbetskonflikter ha de, som idka handel eller på annat sätt betjäna allmänheten, otvivelaktigt ett stort intresse av att, i den mån som de icke själva direkt äro invecklade i konflikterna, få driva sin rörelse utan hänsyn till de stridande parternas mellanhavanden och deras eventuella försök att vålla varandra svårigheter med avseende på behovet av att förse sig med förnödenhetsartiklar, vilka utbjudas i den allmänna marknaden. Försök att hindra sådana näringsidkare från att bedriva sin rörelse förekomma i regel icke och i varje fall icke i sådan utsträckning, att de kunna motivera en ändring i näringsfrihetsförordningen, som skulle innebära *tvång* för handlande att sälja av honom förda varor med ty åtföljande straff eller annan påföljd för uraktlåtenhet att göra det.

Vi hemställa därför, att föreliggande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.»

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Mot upphovsmannen till denna motion, som nu föreligger, kan man *inte* rikta den beskyllningen, att han bjuder på gammal skåpmat. Hans motion saknar nämligen motstykke åtminstone bland det otal motioner, som väckts i riksdagen under den senaste mansåldern. Då den anmäldes till behandling i andra lagutskottet, nödgades också föredraganden meddela, att han icke var i stånd till att förebringa någon historik i ärendet. En sådan återfinnes ej heller i utskottets utlåtande. I och för sig kan naturligtvis icke detta märklige förhållande vara ägnat att förringa motionens värde — i den mån det kan bli tal om ett sådant. Men å andra sidan bör motionären inte bli förvånad över att man ställer sig litet betänksam och rent av sätter i fråga, huruvida hans unika motion förtjänar det beaktande, som han gör anspråk på att den skall få.

Vad går motionen ut på? Ingenting mindre än att de medborgare, som med stöd av näringsfrihetsförordningen bedriva handelsrörelse, skola underkastas *ett lagligt tvång att utöva sin näring* med — förmodar jag — risk att bli bestraffade, därest de uraktlåta att göra det. Och det kostliga med ett sådant tvång skulle vara att därmed skulle ett skydd givas dem, vilka bleve föremål för detsamma! Motionären gör nämligen gällande, att handelsidkare under konflikter på arbetsmarknaden försättas i sådana situationer, att de icke våga sälja sina varor till vissa personer, enär de, om de göra det, löpa

riskerna att förlora en större del av sin kundkrets. Det bör emellertid tillåtas mig att misstänka, att motionären ömmar mindre om handelsidkarna än om dessa vissa personer, vilka ställt sig i harnesk mot någon av parterna i en arbetskonflikt och då framför allt naturligtvis mot arbetarparten. Men han hoppas måhända trots allt kunna göra handelsidkarna en tjänst med ett tvång att »opartiskt betjäna allmänheten», som det så vackert heter i motionen. Härvidlag torde han likväl ha räknat fel.

Bortsett från det tvivelaktiga i att affärsmännen i allmänhet önska ett sådant tvångsingripande i deras yrkesutövning, har man anledning att betvivla möjligheten att medelst detsamma göra dem en tjänst. Man kan ju nämligen tänka sig att den, enligt motionärens mening, illvilliga allmänheten — t. ex. en strejkande eller lockoutad arbetarekår i ett brukssamhälle — framhärdat med sin vägran att verkställa sina inköp hos den handlare, som lagligen tvingas att »opartiskt betjäna» den delen av allmänheten som består av t. ex. från andra platser i landet importerade yrkesstrejkbrytare. Vad blir då följden? Kommer manntro handlaren i ett sådant fall att bli hjälpt? Har man inte snarare anledning att tro, att han på grund av lagstiftarens »omtanke» om honom kan komma att tillfogas en mycket allvarlig ekonomisk skada, vilket skulle vara så mycket mera orimligt, om han — något som icke är uteslutet — själv icke önskar idka köpenskap med de personer, som icke voro välsedda av hans övriga kundkrets. Det enda verkligt rationella ingripandet i av motionären tänkta fall skulle, såvitt jag kan förstå, vara att lagstiftningen tvingade de i arbetskonflikten indragna och med dem sympatiserande göra sina inköp hos handlaren, trots att han betjänade personer som på grund av arbetskonflikten ådragit sig deras misshag. Men en sådan konsekvens har motionären icke velat draga av sitt yrkande på tvångslagstiftning — det blir måhända nästa initiativ som kommer att tagas, om motionären nu får sin vilja fram.

Utskottet har, såsom var att vänta, icke ansett sig kunna förorda bifall till motionen; i så måtto är för övrigt utskottet enhälligt. Men meningarna ha gått isär, när det gällt att motivera avslagsyrkandet. Utskottets majoritet har försökt komma undan ett klart avståndstagande och slutligen funnit den utvägen, att den hänvisat till den pågående utredningen om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter, medan vi socialdemokrater ha ansett, att motionen borde utan vidare avstyrkas såsom varande orimlig till sina konsekvenser och stridande mot näringsfrihetsförordningens principer. Vi anse nämligen, att det skulle vara orimligt för det första att med lagen tvinga handlare att idka köpenskap med personer, som han till äventyrs icke skulle vilja ha något med att göra, och för det andra att uraktlåtenhet att sälja av honom förda varor skulle kriminaliseras eller på annat sätt beivras, t. ex. med påföljd i form av skadestånd eller förlust av handelsrättigheter.

Motionären har försökt giva sitt förslag ett sken av opartiskhet genom att även peka på de fall, då köpmän genom sina organisationer söka reglera tillkomsten av nya affärer inom sin bransch och då de i samverkan med fabrikanter och grossisters organisationer utesluta en detaljist från möjlighet att göra varuinköp. Han framhåller, att den regeln bör gälla att envar företagare, som äger erforderlig ekonomisk soliditet, bör få bedriva köpenskap, fri från obehöriga och konstlade inskränkningar och villkor från organisationers sida. Genom att i sitt utlåtande hänvisa ärendet till den nu pågående utredningen om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter har utskottet fullständigt lämnat detta av motionären anmärkta förhållande ur räkningen. En mera allsidig och följaktligen mera konsekvent tvångslagstiftning på detta område vill följaktligen utskottet icke vara med om. För utskottet är det huvudsaken, att lagstiftningen inriktas på förhållanden i samband med arbets-

*Ang.
handelsidkares
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)*

Ang.
handelsidkares
neutralitet
arbets-
konflikter.
(Forts.)

konflikter. Att handlares intressen hotas av t. ex. fabrikant- och grossist-sammanslutningar intresserar tydligen icke utskottet det bittersta. Att högerledamöterna av utskottet ha kunnat anlägga en sådan syn på saken kan jag förstå, men nog är det anmärkningsvärt, att t. ex. de folkfrisinade representanterna i detta fall gått på samma linje som högerrepresentanterna.

Motionären är emellertid av allt att döma mycket tillfredsställd med att utskottet lagt en sådan ensidig syn på hans initiativ. Det var väl också dit han ville komma! För mig och mina partivänner utgör emellertid denna ensidighet ytterligare ett skäl för vår hemställan om avslag på motionen utan hänvisning till redan pågående utredning i annat ärende.

Herr talman, eftersom nu såväl reservanternas yrkande som utskottets hemställan gå ut på avslag å motionen, ehuru de skilja sig beträffande motiveringen, så skall jag tillåta mig att hemställa om bifall till utskottets yrkande med uteslutning av motiveringen.

I detta anförande instämde herr Norman.

Herr Frändén: Herr talman! Herr Hansson började sitt anförande med att erinra om att jag alltid komme med gammal skåpmat. Ja, jag måste säga, att jag ger honom rätt i det fallet, om han häntyder på sig själv och dem, han är i sällskap med. Man kan verkligen kalla det gammal skåpmat, att det oupphörligt, ja snart sagt dagligen, förekommer, att näringsidkare, som vilja stå alldeles självständiga och fria från allt vad dessa strider heter, bli trakasserade. Trots herr Hanssons försök här att förneka, att sådant förekommer, så medgives detta dock av reservanterna i deras reservation. De säga, att sådana företeelser knappast förekomma, de förekomma i varje fall inte i den omfattning, att det kan behövas en särskild lagstiftning härför.

Då skulle jag verkligen vilja ställa den frågan till herr Hansson: Hur långt skall man ha rätt och möjlighet att trakassera sin nästa, innan detta bör stävas? Det är ju rena oförskämdheter, det gäller, jag vågar begagna det uttrycket. Jag tycker verkligen, att det vore en skyldighet för dem, som bära största skulden till dessa företeelser — jag menar herr Hansson och hans partikamrater — att de se till, att inte sådant får förekomma. Kan det inte avskaffas på annat sätt, så måste det bli lagstiftning emot detta ofog.

Denna motion är ju besläktad med det ärende, vi nyss behandlat, däri, att det rör tredje mans rätt. Det är endast fråga om ändringar i olika lagstiftningar. Här behöves en ändring i näringsfrihetsförordningen, och jag tycker verkligen, med hänsyn till vad som har förekommit, att det är på tiden, att en sådan lagstiftningsåtgärd beslutas. Reservanterna ha själva vidgått, att sådana här historier förekomma, som vi påtalat i motionen. Det är verkligen på tiden, att man får sätta stopp för dessa kränkningar.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Hansson, Sigfrid: Eftersom herr Frändén framställt en fråga till mig, ber jag nu att få besvara den. Först vill jag säga, att herr Frändén tydligen inte lade sig vinn om att riktigt uppfatta vad jag yttrade. Han har ju nämligen gjort gällande, att jag skulle ha försökt förneka, att trakasserier mot handelsidkare i samband med arbetskonflikter förekommit. Det har jag inte alls förnekat. I mitt anförande yttrade jag mig inte om den saken, men jag har, vilket herr Frändén torde ha observerat, i den av mig författade reservationen medgivit, att naturligtvis kunna trakasserier förekomma.

Herr Frändén frågade, hur långt jag anser, att man har rätt att trakassera sin nästa? På den frågan vill jag svara, att jag anser, att man inte har rätt att trakassera sin nästa alls. Men det är en sak — en annan sak är, hur man skall

beivra eventuella trakasserier. Vad angår den saken måste jag, herr Frändén, ytterligare understryka, att nog är det väl ganska orimligt, att man skall försöka beivra trakasserier på det sättet, att man åstadkommer ett lagtvång, som drabbar dem, vilka man vill skydda mot trakasserier. Är det så, att lagstiftningsåtgärder verkligen äro motiverade för att man skall komma till rätta med missförhållanden av ifrågavarande slag, så bör man möjligen sätta sin lit till den pågående utredningen angående lagstiftning om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Annat kan jag inte begripa. Men att herr Frändén vill så att säga bokstavligen slå de stackars handlare, som till äventyrs utan egen förskyllan bli indragna i arbetskonflikter, i huvudet med lagen, det kan jag inte förstå. För min del vill jag inte vara med om att på det sättet trakassera dem.

Ang.
handelsidkares
neutralitet
i arbets-
konflikter.
(Forts.)

Herr Österström: Herr talman! Jag skulle inte alls ha besvärat kammaren med att säga någonting i detta ärende, om inte herr Sigfrid Hansson hade uttalat sin stora förvåning över att han fann de folkfrisinna på samma linje som högern i den här saken. Det visar bara, att herr Sigfrid Hansson inte alls har följt med de folkfrisinnares inställning till hela denna fråga. Om det finnes något fall, där man kan säga, att det renodlat gäller tredje mans rätt, så är det väl, när det är tal om köpmän, som dragas in på detta oförnuftiga sätt i konflikter mellan parterna och på något underligt och ologiskt sätt göras till buffert mellan dem.

Det pågår en utredning om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Här gäller det verkligen tredje man. Finns det då någonting rimligare än att man säger, att man är övertygad om att också den detaljen skall prövas i utredningen? Det är absolut i linje med hela vårt ståndpunktstagande och borde omöjligen kunna föranleda herr Sigfrid Hansson att uttala någon förvåning.

Jag uppfattade inte, herr talman, om herr Frändén yrkade bifall till utskottets hemställan med bibehållande av motiveringen, men för såvitt inte detta var fallet, skall jag be att få klara detta till herr Sigfrid Hanssons belåtenhet, eller missbelåtenhet, ända därhän, att jag yrkar bifall till utskottets hemställan med motiveringen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med utslutande av motiveringen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till åstadkommande av mera hygieniska och billigare bostäder, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om ändringar i gällande lagstiftning angående allmänna vägar.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet remitterade motioner, nämligen:

Första kammarens protokoll 1932. Nr 16.

Om ändringar
i gällande
lagstiftning
ang. allmänna
vägar.

Om ändringar
i gällande
lagstiftning
ang. allmänna
vägar.
(Forts.)

1) nr 94 i andra kammaren av herr *Lundén*, vari hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta införa lagbestämmelse, att vägdistrikt för vägunderhåll inom distriktet finge, utan ersättning och efter anvisning av boställsnämndens ordförande, taga sand, grus och sten å skogsmark till ecklesiastisk jord;

2) nr 99 i första kammaren av herrar *von Heland* och *Löfvander*, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta dels om sådan ändring av 52 § väglagen, att arrendator, som för brukad fastighet utgjorde vägskatt, skulle äga att å vägstämman utöva rösträtt för fastigheten, dels ock att bestämmelsen i fråga skulle träda i kraft den 1 januari 1933;

3) nr 277 i andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att rösträtt vid vägstämman för fastighet tillkomme den som erlade vägskatt för fastigheten;

4) nr 257 i första kammaren av herrar *Löfvander* och *von Heland*, likalydande med nr 371 i andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning och för riksdagen framlägga förslag till vägbeskattningsordnande efter lika grunder för alla beskattningsföremål samt att därvid städerna skulle deltaga i vägunderhållet efter samma grunder som landsbygden; samt

5) nr 297 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Kullen m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av bestämmelserna i 59 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att vägbördan fördelades lika å alla beskattningsföremål.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

- 1) att motionen II: 94 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;
- 2) att motionen I: 99 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;
- 3) att motionen II: 277 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;
- 4) att motionerna I: 257 och II: 371 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 5) att motionen II: 297 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Då jag inte hade tillfälle att närvara vid utskottsbehandlingen av detta ärende, så anhåller jag att nu få säga några ord.

Jag måste då först säga, att jag anser utskottets motivering för avslag på de väckta motionerna synnerligen knapphändig. Enbart antalet av de väckta motionerna, vilka samtliga innehålla förslag till vissa ändringar i väglagen, vittnar ju om att nuvarande bestämmelser på ifrågavarande område inte äro bra som de äro. Om jag inte har räknat fel, så är det inte mindre än sex motioner, om vilka utskottet enligt föreliggande utlåtande nu hemställer, att de inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Av dessa motioner är det särskilt två, som enligt min mening innehålla yrkanden, vilka det inte går an att gång på gång bara skjuta ifrån sig genom att säga, att det pågår en utredning i ärendet, och därför bör man inte göra någonting. Jag syftar härvid på motionerna nr 257 i första kammaren och 371 i andra kammaren, vari hemställs om skyndsamt utredning och framläggande för riksdagen av förslag till vägbeskattningsordnande efter lika grunder för alla beskattningsföremål.

Det finns enligt min mening som sagt inte några bärande skäl för att ännu någon tid låta de särskilt för jordbrukarna i högsta grad orättvisa grunderna för vägskattens utgörande stå kvar. Man torde kunna vara enig därom, att jordbruket lider tillräckligt av uppenbart orättvisa skattebördor ändå. Nu

säger utskottet i den här saken: »Samtliga förevarande motioner behandla spörsmål, som tillhöra 1929 års vägsakkunnigas arbetsområde, och enligt vad utskottet inhämtat äro de jämväl föremål för behandling hos de sakkunniga. Med hänsyn härtill och i synnerhet som de sakkunniga lära ha för avsikt att under innevarande år framlägga sitt förslag till ny lagstiftning angående allmänna vägar, anser sig utskottet icke nu böra taga ställning till ifrågavarande genom motionerna främjda spörsmål.»

*Om ändringar
i gällande
lagstiftning
ang. allmänna
vägar.
(Forts.)*

Ja, att det finns en kommitté, nämligen 1929 års vägsakkunniga, som sysslar med dessa spörsmål, torde nog de flesta av oss ha sig bekant, och jag föreställer mig, att samtliga motionärer inte ha varit okunniga om den saken, när de ha framlämnat sina motioner. Men man har ansett, att dessa spörsmål varit så viktiga, att deras avgörande inte längre tål uppskov.

Beträffande nämnda kommitté vill jag, herr talman, säga, att jag visserligen hyser det allra största förtroende för kommitténs samtliga ledamöter, och det skall erkännas, att de obestriddligen alla äro synnerligen kunniga och erfarna män. Jag vågar också hysa den förhoppningen, att man kan förvänta det bästa möjliga resultat av kommitténs arbete, men trots detta kan jag inte underlåta att vid detta tillfälle framföra de önskemål beträffande förevarande spörsmål, som göra sig gällande ute i landet och särskilt då bland dem, som närmast ha med vägväsendet att skaffa.

Den meningen gör sig mer och mer gällande, att kommittén bör försöka att så fort ske kan bli färdig med sitt arbete. Det förhåller sig så, att man har den uppfattningen — jag tvekar inte att säga det — att kommittén arbetar för långsamt. Nu är jag naturligtvis fullt medveten om att flera av de frågor, som kommittén har att syssla med, äro av synnerligen invecklad beskaffenhet och därför också svårlösta. Särskilt tänker jag då på frågan om vägskattebördans fördelning och hur rösträtten skall ordnas beträffande väghållningsbesvärerna. Men jag vill dock erinra om att kommittén har varit i verksamhet sedan 1929, och jag tvekar inte heller att säga, att enligt min mening skulle det ur flera synpunkter vara önskvärt, om kommittén varit färdig med sitt betänkande så tidigt, att proposition i anledning av detta betänkande kunnat framläggas för innevarande års riksdag.

Det finns ett gammalt ordspråk, som säger, att medan gräset gror dör kon. Genom att anföra det syftar jag på att om ej snart en ändring kommer till stånd i fråga om grunderna för vägs kattens utgörande, så är det fara värt, att de, som i förevarande avseende äro hårdast betungade, komma att digna under bördan.

Ja, herr talman, som frågan nu ligger, skall jag emellertid avstå från att framställa något yrkande.

Herr Sederholm: Med anledning av den siste ärade talarens anförande och de frågor, som han framställde med avseende å 1929 års vägsakkommittés arbete, kan jag här meddela, att kommittén beräknar att under loppet av innevarande år kunna avlämna sitt betänkande. Kommittén tillsattes visserligen 1929 men fick icke sekreterare, så att den kunde komma i gång med arbetet, förinnan under förra delen av 1930, och som den föregående ärade talaren yttrade, är verkligen detta arbete ganska omfattande och ganska kinkigt. Det synes mig då inte vara orimligt och oskäligt, att det kräves ett par tre års arbete för kommittén med denna fråga. I varje fall beräknas utlåtandet kunna bli färdigt under detta år och kan alltså i lyckligaste fall föreläggas nästa års riksdag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om statsbidrag åt mejeriförbund och liknande sammanlutningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Ryrane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.* Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 18 i anledning av väckta motioner om viss gottgörelse åt häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och förre landstingsmannen C. M. Paulsson i Stenstorp.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 49 i första kammaren av herr *Löfgren* m. fl. och nr 387 i andra kammaren av herrar *Lindgren* och *Gustafson* i Kasenberg, hade hemställts, att riksdagen måtte tillerkänna häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och f. landstingsmannen C. M. Paulsson i Stenstorp en gottgörelse av ej mindre 12 938 kronor 30 öre jämte 5 procent ränta därå från den 15 april 1926, tills de uppbure beloppet, än även 2 198 kronor 65 öre.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 49 och II: 387 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Gustafson* i Domö, *Anderesson* i Grimbo, *Bengtsson* i Kullen, *Carlström*, *Henriksson* och *Johansson* i Väby, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla de väckta motionerna I: 49 och II: 387.

Herr Gustafson, Fritiof: Då jag tillhör reservanterna, ber jag att i korthet få något utförligare än vad i reservationen göres utveckla motiven för reservanternas ställningstagande i denna fråga. Vi ha ansett, att starka skäl tala för bifall till den motion, som här har väckts om ersättning åt herrar Svensson i Ryrane och Paulsson i Stenstorp. Tvenne personer, som gjort en försäljning av skog, erhållit likvid för denna, överlämnat den åt köparen samt slutreglerat mellanhavandet på basis av då gällande skogslagstiftning, bliva på grund av därefter genomförd ny lagstiftning ålagda återbetala en del av den erhållna köpeskillingen för skogen. Visserligen är det icke ovanligt att lagstiftning av här ifrågavarande slag kan ingripa ganska kännbart i en skogsägares rätt och förorsaka honom förlust, men att sådan förlust, som i detta fall skett, drabbar *förutvarande* skogsägare torde vara ganska ovanligt och vid lagstiftningen icke avsett. Ut i ifrågavarande fall har saknaden av övergångsbestämmelser medfört den egendomliga följden, att den som vid lagens ikraftträdande ägde och disponerade skogen, och naturligen bort få vidkännas lagens konsekvenser, blev tillerkänd ersättning av säljarna och att tredje man — köparen av fastigheten — erhöll den icke avverkningsbara skogen utan ersättning.

Att frågan varit och är mycket komplicerad framgår av de olika domstolarnas ställning till ersättningskravet mot säljarna. Nu vill eller kan jag icke ingå på den juridiska prövningen utan vill hålla mig till den praktiska synpunkten på ersättningsfrågan.

Ett underlåtande från riksdagens sida att rätta ett här tydligen föreliggande missförhållande skulle väcka en misstämning ute hos allmänheten mot nya lagstiftningsåtgärder, och det är av intresse för staten, att en sådan stämning icke blir gällande. Omsorgen om rättssäkerheten kräver, att man icke utan alldeles utomordentliga skäl vägrar att tillmötesgå denna framställning. Det kan ej undgås, att en sådan konsekvens, som här blivit följden av den genomförda skogslagstiftningen, har infört ett osäkerhetsmoment, som är gan-

ska oroande. Utskottet har också sagt, att vissa skäl kunna sägas tala för, att här berörda personer erhålla gottgörelse av det allmänna, men med hänsyn till de konsekvenser, som en sådan åtgärd skulle medföra, har utskottet stannat för att sådan ersättning icke borde beviljas. Det synes mig ganska egendomligt, att man av fruktan för konsekvensen att behöva svara för sådana misstag, som en lagstiftning kan medföra, skulle neka att vidtaga rättelse i här berörda fall.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Sederholm: Den affär, som ligger till grund för dessa motioner, hänför sig till en ganska avlägsen tidpunkt, nämligen 1918, alltså för 13 eller 14 år sedan. De som voro med vid den tiden och särskilt de som hade med skogsförhållanden att göra, erinra sig alldeles säkert, att vid denna tid den stora efterfrågan på allt slags virke hade drivit upp virkesprisen mycket högt. Det gällde ej bara det grova virket, timret, utan även det klena virket, massaved, pitprops och därmed jämförliga sortiment. Det gick därhän, att avverkningen av dessa klenare dimensioner tog sådana former och sådan omfattning, att det från det allmännas sida ansågs önskvärt att hejda denna avverkning, och då infördes den provisoriska skogsvårdslagen, som förbjöd avverkning av yngre skog. Denna lagstiftning blev för övrigt sedermera genom den nu gällande skogsvårdslagen ytterligare konfirmerad, så att denna bestämmelse överflyttades till den nu gällande lagen.

Det är klart, att när den nu gällande lagstiftningen kom till stånd — och den kom ju ganska hastigt — medförde den för alla, som hade yngre, avsättningsbar skog och därigenom berövades möjligheten eller rättigheten att få avverka denna skog under denna gynnsamma konjunktur, en betydande förlust. Jag kan för min del nämna, att enligt upplysningar, som jag inhämtat, var rotvärdet på sådan klen skog, pitprops, då icke mindre än 9 kronor per kubikmeter på rot. Det är för närvarande mellan 1 och 2 kronor. Man kan förstå, att sådana skogsägare, som då hade yngre skog, som de kunde och ville avverka, men som nu blevo förhindrade i detta och därigenom fingo sin avverkning framskjuten kanske 10—15 år, kanske in i den konjunktur, vi nu leva i, gjorde en högst betydlig förlust, som kanske närmar sig ungefär tre fjärdedelar av det dåvarande rotvärdet. Att härför skulle kunna tänkas en moralisk ersättningsplikt från statens sida gent emot sådana, som blivit hindrade i sin avverkningsrätt och sitt tillgodogörande av virket under den goda konjunkturen, torde väl, synes det mig, knappast kunna sättas i fråga. Och om en sådan ersättningsplikt skulle utgå till dem, torde man kunna säga, att i andra likartade fall en motsvarande ersättningsskyldighet från statens sida med rätta skulle kunna påfordras och medföra ekonomiska konsekvenser av mycket stor räckvidd.

Genom den försäljning, som Svensson och Paulsson gjorde 1918, uppläto de avverkningsrätten till en del skog, vari även ingick yngre skog, för ett pris av 22 000 kronor till den i motionerna omnämnde Ringblom. Genom den mellankomna lagstiftningen blev Ringblom hindrad att tillgodogöra sig avverkningen av en del av detta virke, som sedermera beräknats till ett värde av omkring 9 000 kronor, och säljarna blevo sedermera dömda att till Ringblom betala ersättning med 9 000 kronor för den virkesmängd, som han genom den mellankomna lagstiftningen ej varit i tillfälle att avverka.

Detta fall kompliceras emellertid genom en ytterligare transaktion, som naturligtvis ej har samma allmängiltighet som det, jag nyss talade om, med avseende på alla dem som ha ungskog. Det kompliceras nämligen därigenom, att omedelbart efter denna avverkningsrätts överlåtelse på Ringblom sålde de förutvarande ägarna, Svensson och Paulsson, hemmanet till en person vid namn

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

*Om gottgörelse
åt P. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Samuelsson, och resultatet blev då, att den skogsnämnd, som Ringblom ej fick avverka, kom att stå kvar på fastigheten och således kom Samuelsson tillgodo.

Emellertid hade, när Samuelsson köpte den fastigheten, gjorts det förbehåll, att han skulle respektera den avverkningsrätt, som säljarna, Svensson och Paulsson, hade upplåtit åt Ringblom. Därigenom förband sig Svensson att tåla detta intrång och avstå från den skog, som på det viset var såld till Ringblom. Genom denna försäljning till Samuelsson och genom att detta avverkningsförbud kom till, fick Samuelsson behålla en del ungskog, som han ej hade rätt till och som naturligtvis innebar en förmån för honom. Det föreföll därför ganska naturligt, att när Svensson och Paulsson dömdes att till Ringblom betala dessa 9 000 kronor, de också skulle söka få gottgörelse av Samuelsson för åtminstone en del av detta belopp. Så skedde även rättegångsvägen, men deras krav blev underkänt. Samuelsson fick utan gottgörelse behålla denna skog.

Nu kan man nog emellertid utan vidare säga, att den förlust, Svensson och Paulsson ledo genom denna försäljning, i det att de fingo ersätta Ringblom, ingalunda motsvaras av en likvärdig vinst för Samuelsson. Han kunde ju ej heller avverka skogen, utan måste finna sig i att denna skog fick stå kvar tills den blev så grov och gammal, att den ej längre kunde räknas till yngre skog. Jag vet ej, om den tidpunkten inträffat nu, men om så är fallet, har man att räkna med ett värde — låt mig säga på bortåt 1 å 2 kronor per kbm i stället för det pris, som gällde vid denna transaktion. Uppgörelsen, då detta betalades, visar, att det pris, efter vilket Ringblom fick betalt av Svensson och Paulsson, motsvarar omkring 5 å 6 kronor per kbm. Det kan ju tyckas, att det är hårt, att säljarna, Svensson och Paulsson, icke ens fått gottgörelse av Samuelsson för det beräknade värdet genom uthållighetsbruk av den skogspark, som Samuelsson fick utöver vad han beräknat, och det är det, som jag anser, att man syftar på, då man talar om vissa skäl. Men det kan knappt antagas, att denna förlust, som de ha lidit därigenom att de icke kunnat tillgodogöra sig den kvarvarande ungskogen, uppgår på långt när till den siffra, som det här är fråga om, dessa 9 000 kronor, åtminstone om man räknar med nuvarande värde — det uppgår till ett par, tre tusen kronor — och vilket belopp, som skäligen kan åsättas denna skogspark, finnes ej någon tillförlitlig utredning om. I Göta hovrätts dom har man räknat med ett belopp av 4 000 kronor. Jag vet ej, hur den siffran kommit fram, och jag vet icke, om den kan anses ha giltighet under nuvarande förhållanden, varför den icke synes mig kunna läggas till grund för någon beräkning i detta avseende. Emellertid har det synts utskottet icke vara riktigt, att när en dom fallit, utskottet sedermera skulle förorda och riksdagen bifalla beviljandet av det belopp, som här föreslagits till omkring 13 000—14 000 kronor, kanske mer för denna förlust.

För det första är det så med denna förlust, om man jämför den med den förlust, som varje annan fastighetsägare fått lida, som blivit underkastad denna skogslags verkningar och som har haft sin skog kvar, att denna förlust torde knappt uppgå till mer än ett par tre tusen kronor, om jag hänför den till nuvarande förhållanden. Då menar jag: att här ifrågasätta, att staten skulle ersätta det dåvarande värdet av denna skog, för vilken avverkningsförbud blivit utfärdat, jämte räntan på det belopp, som de fått återbära samt alla rättegångskostnader, synes mig vara ägnat att medföra, såsom det sagts här av flera myndigheter, svåröverskådliga konsekvenser. Det kan medföra, att vid varje annan lagstiftning, varigenom en medborgare lider ekonomisk förlust, som för honom varit omöjlig att förutse, skulle det föreligga en moralisk ersättningsplikt från det allmännas sida. Vi ha ju ofta nog till riksdagen framställningar från Kungl. Maj:t angående efterskänkande av kronans fordran.

Jag vill erinra om att efter kristiden förekom det mängder av förslag till riksdagen, både motionsvis och propositionsvis, att lindra förluster, som genom kristidslagstiftning hade drabbat enskilda medborgare. I de flesta fall blevo dessa förslag avslagna, och jag tror nästan utan undantag avslagna, när de kommo på grund av enskilda motioner. Den gång, ett sådant ärende synes mig böra ha, är att man gör framställning till Kungl. Maj:t och att Kungl. Maj:t prövar, huruvida så bärande skäl föreligga att från statens sida träda stödjande och hjälpande emellan eller att korrigera ett uppenbart missgrepp med avseende på lagstiftningen och dess verkningar, att en ersättning bör ske. Då har ju också i vissa fall ersättning utgått. Men det har alltid ansetts från riksdagens sida, att en sådan åtgärd bör vara föranledd av en proposition. Det har förekommit fall, där motionen kanske lett till skrivelse till Kungl. Maj:t att taga saken under övervägande, men att vi på en enskild motion och på den ofullständiga utredning, som här föreligger, skulle ge oss in på att bevilja ett anslag för att så att säga korrigera något, där man menar, att lagstiftningen medfört en uppenbar orätt, det tror jag ej riksdagen vare sig hittills gjort eller bör ge sig in på.

Emellertid är det ju så, att man gärna är benägen att lägga en viss billighetssyn på sådana frågor. Om en sådan transaktion medfört ett resultat, som varit ödesdigert för den som drabbats av lagens hårda hand, och om denne varit fullständigt i god tro och kanske blivit ruinerad på ett strängt genomförande av statens rätt eller av en sådan lagstiftning, så ha ju i vissa fall ömhets- och billighetsskäl fått tala. Jag skulle därför vilja belysa detta fall även från denna synpunkt. Detta hemman köptes av herrarna Svensson och Paulsson 1912. I köpehandlingen finnas vissa upplysningar om villkoren, som tyda på, att de redan före tillträdesdagen den 14 mars 1912 hade betingat sig rätt att få företaga viss avverkning. Jag har ej kunnat få klarhet om hur mycket det rör sig om, men i varje fall synes en avsevärd avverkning ha skett i samband med köpets fullbordande. Köpeskillingen var 19 500 kronor. Sedermera såldes till Ringblom genom den köpehandling, som här talats om, skog för 22 000 kronor. Genom dom av Kungl. Maj:t blevo de ålagda att till Ringblom återbära 9 000 kronor. De hade alltså 22 000 minus 9 000 eller 13 000 kronor i behållning av den köpeskillning, de hade uppburit för skogen. Om vi då komma ihåg, att de hade betalat 19 500 kronor vid inköpet av fastigheten, så stod fastigheten dem i 6 500 kronor, om jag icke räknar något värde på den skog, som de vid tillträdet hade tillgodogjort sig. Sedermera såldes fastigheten i slutet av 1918 till Samuelsson för 28 000 kronor. Här är det alltså en typisk skogsaffär, där ett par personer slå sig ihop och köpa ett skogshemman, taga så mycket skog de kunna få och sälja det. Det har även för dessa varit en ganska lukrativ affär. Inköpspriset var 19 500 kronor, nettobehållningen 21 500 kronor. Hade de icke fått detta återbärande, hade det varit 9 000 kronor mer. Då hade de förtjänat 30 000 kronor. Jag kan icke finna, att här verkligen föreligger de ömmande skäl, som skulle tala för, att staten skulle gå in för att stödja och hjälpa dessa personer. Jag vet, att de för närvarande kanske ha det trångt med affärerna, men det måste bero på något annat än detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bissmark: Då jag underskrev den motion, som nu blivit av jordbruksutskottet avstyrkt, var det på grund av den kännedom, jag fick av förevarande transaktion under den tid jag var chef för justitiedepartementet. Jag må säga, att jag kände mig i hög grad upprörd över vad som här hade förekommit. 1918 avyttrade två personer sitt hemman under fullt laga former och på det sätt, att de sålde hemmanet till en person och uppläto avverkningsrätten på fyra år till skogen åt en annan och förbundo köparen av hemmanet att respek-

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Om gottgörelse
 åt F. Svensson
 i Rydane och
 C. M.
 Paulsson
 i Stenstorp.
 (Forts.)

tera avtalet. Det var en fullt laglig handling, som då vidtogs. 1919, alltså året därpå, stiftades en lag, som utan att innehålla några övergångsbestämmelser, som hade avseende på skedda upplåtelser, föranledde att samma personer blevo skyldiga att återbetala en stor del av den köpeskillning för skogen, som de hade uppburit, under det å andra sidan deras försök att av den nye ägaren till hemmanet utvinna det hela eller någon del av vad de fått utgiva ogillades.

Nu har utskottets ärade vice ordförande i detta avseende lagt billighetsskäl på frågan. Jag har icke alls sett det från den synpunkten. Jag har betraktat detta såsom en rättskränkning, som ägt rum. Jag vet icke, att det förekommit i vårt land under senare tid, att man avhänt genom lagstiftning en person hans egendom utan att han fått någon rätt till ersättning för densamma, i annat fall nämligen än då det förelegat något brott, som gjort, att egendomen beslagtogs. Det är ju möjligt, att jag misstager mig, ty det är omöjligt att kunna överblicka allt, men för mig står det klart, att här har, som jag tror för första gången, skett en lagstiftning, som varit ägnad att beröva en person hans lagliga egendom utan att han haft någon möjlighet att få ersättning i någon form. Vad nu beträffar utskottsordförandens anförande, att personer få vidkännas förluster i anledning av förfoganden, som träffats av statsmakterna, så är det ju alldeles riktigt, men så långt har det väl ändå icke gått, att de få vidkännas totalförlust i följd av dylika förfoganden i annat fall än att, som jag nämnde, de gjort sig skyldiga till brottsligt förfarande. Här var hela frågan utredd och klar. De hade i laga ordning försålt sin egendom och de blevo berövade en del av den köpeskillning, som de redan i laga ordning förvärvat.

Med denna min utgångspunkt äro de skäl, utskottets vice ordförande anförde, utan betydelse. Han står på den ståndpunkten, att de ha förtjänat pennningar på affären och icke lidit förlust på det hela. Men vad har det för betydelse, då det gäller en rättsfråga? För mig är det klart, att det här är lagstiftningen, som varit ofullständig. Det hade varit möjligt att vid lagstiftningens genomförande iakttaga en viss försiktighet, så att man hade garderat sig mot den rättstillämpning, som här ägt rum. Man hade t. ex. kunnat föreskriva, att i sådana fall som detta avverkningstiden skulle utsträckas något visst antal år, så att man hade lämnat möjlighet för vederbörande köpare att få avverka den skog, han hade köpt. Eller hade man kunnat genom att icke göra lagen tillämplig på dylika förut ingångna avtal helt och hållet skydda säljarnas lagligen erhållna rättigheter.

Det talas så mycket om konsekvensen av att man skulle bifalla denna motion, men jag får ju säga: vad är konsekvensen av att man lämnar en dylik brist i rättsordningen, som här skett, utan något korrektiv? Skola vi verkligen anse, att om genom lagstiftningen en person helt och hållet berövas sin rätt utan att detta varit förutsett, statsmakterna icke då skulle ingripa och söka gottgöra vad som skett. Denne häradsdomare Svensson, som drabbats av detta öde, har suttit i häradsnämnden som nämndeman i trettiofem år. Han kom upp till mig och sade: »Jag har hittills trott, att den svenska rättsordningen var den bästa i världen, men när det kan gå på detta sätt, att jag berövas min egendom utan att få någon som helst ersättning, får jag säga, att då börjar jag undra, om ej vår rättsordning är den sämsta i världen.» Det är naturligtvis överord, men det ligger verkligen något i det, att en gammal domare på det sättet känner sig kränkt i sitt innersta medvetande om vad som är rätt här i landet.

Jag har tagit mycket starkt intryck just av den ofördelaktiga uppfattning om rättsordningen, som sådana fall som detta måste medföra. Jag får säga: äro konsekvenserna verkligen så stora? Skola vi kunna befara, att det ofta sker på detta sätt, att man utan omtanke om enskildas rätt tager och stryker

ett streck över den. Jag tillåter mig betvivla detta. Det har talats om att när domstolen nu ogillat kravet, kan man icke ingripa. Men jag kan försäkra herrarna, att säkerligen har högsta domstolen, som fällt den slutliga domen, med mycket stor motvilja stannat vid det slut, vartill den kommit. Vi ha i främmande lagstiftningar en allmän regel om, att om någon gör en obehörig vinst på annans bekostnad, skall han vara skyldig att lämna ersättning. Någon dylik allmän regel ha vi ej här, så att den har icke kunnat tillämpas. Hade det varit på det sättet, hade dock någon rättvisa skett. Då hade säljarna fått något för den rätt, som de hade avhånts, men i detta fall har det varit total förlust. Jag har ej minsta anledning att tro annat än att högsta domstolens utslag varit i full överensstämmelse med vad svensk rätt kräver och stadgar. Jag är alltså på det klara med att vederbörande ej haft någon möjlighet att på rättslig väg få ut något som helst skadestånd av den person, som gjort vinst på deras bekostnad.

Herr talman! På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag om bifall till motionen.

I herr Bismarks yttrande instämde herrar *Reuterskiöld, Jonsson, Sandström, von Geijer, Johan Bernhard Johansson* och *Johan August Larsson*.

Herr Mellén: Alla, såväl enskilda personer som de myndigheter, både judiciella och administrativa, inför vilka denna rättsfråga har dragits, ha varit fullt ense därom att dessa personer, häradsdomaren Svensson och förre landstingsmannen Paulsson, genom en kristidslagstiftning förorsakats en betydande rättsförlust samtidigt som en annan person, nämligen jordägaren, gjort en obehörig vinst. På grund av den ifrågakomna kristidslagstiftningen och gällande rättsprinciper ha emellertid ej myndigheterna ansett sig kunna bifalla Svenssons talan eller lägga saken till rätta, kan jag säga. Honom har tillfogats en moralisk oförrätt, det kan man ej komma från, och hans förlust har vuxit under dessa tio år ideligen. Han har domstolsvägen gått till högsta instansen i två repriser, och han har ansökningsvis varit hos Konungen två gånger utan att hava vunnit något. Samtidigt står skogen och växer, den skog, som egentligen är Svenssons men som blivit Samuelssons utan ett öres utgift. Det kan ej tillfredsställa den allmänna rättskänslan.

Herr Sederholm sade mycket riktigt, att det var en kristidsaffär, och att förlusten ej var så stor, om man räknade med nuvarande värden, och att man får se till vad förtjänst de gjort på egendomen i övrigt. Det är riktigt, men jag vill tillåta mig anmärka, att här förelåg en fullt laglig och fullt avslutad handel. Häradsdomaren Svensson hade uppburit likvid, fått pengarna i hand, innan denna kristidslagstiftning kom till. Så kom lagstiftningen, och han tvingades rättsligt att återbetala ett belopp, som han på lagligt sätt förvärvat sig. Denna lagstiftning avsåg att skydda skog, men den avsåg inte att på detta sätt fränhända en person hans lagligen förvärvade egendom, såsom den föregående ärade talaren också sade. Häradsdomare Svensson och även förre landstingsmannen Paulsson äro från min hemtrakt, och det är därför som jag tagit till orda i denna fråga. Häradsdomare Svensson har varit så bergfast i sin tro, att rätt skall vara rätt i vårt land, att han inte har skytt några medel; han har arbetat med händer och fötter och försökt allt möjligt för att kunna få rätsida på denna fråga. Men när det ändå har misslyckats, har han inte precis uttalat några vackra omdömen vare sig om Kungl. Maj:t, domstolarna eller myndigheterna så häradsdomare han är eller kanske just på grund härav. Svensson har blivit bitter till sinnes. Han har satsat såväl de pengar han haft som de han inte haft på detta sitt intresse, vilket har varit så starkt, att det inte givit någon tid över för hans dagliga gärning.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Han har sålunda uteslutande verkat för denna fråga. På slutet har han nu även blivit författare, och envar av kammarens ledamöter har nog fått den broschyr, in vilken han beskriver sin olyckliga belägenhet och sitt lidandes historia.

Den andre mannen, som här drabbats av denna kristidslagstiftning, är en stilla och försynt man. Han sitter nu i svårigheter, han tiger, men har delat med Svensson alla utgifter å rättegångar m. m. Jag vet, att dessa båda män, ifrån att de från början hade en visserligen obetydlig och blygsam men dock god ställning numera äro i den ekonomiska situationen, att de ingalunda kunna bära ett avslag på den föreliggande motionen. Svårigheterna ha, menar jag, blivit dem så övermäktiga, att det nog är fara värt, om riksdagen icke bifaller deras begäran, att de skola ekonomiskt duka under. Jag skulle, i likhet med den föregående talaren, vilja säga, att detta dock inte kan vara värdigt staten, när staten genom en bristfällig lagstiftning förorsakat deras förluster. Nu är detta deras sista chans, ty nu ha de försökt alla andra utvägar. Det på föredragningslistan härnäst upptagna ärendet är visserligen något likartat detta, men den man, som det där gäller, har inte försökt någonting ännu.

Jag har bara velat lämna dessa upplysningar på grund av den kännedom jag har om personerna i fråga, vilka, som sagt, äro från min hemtrakt, och jag ber med dessa ord att få yrka bifall till motionen.

Herr Henriksson: Herr talman! Till dessa klarläggande anföranden, som hållits här till förmån för häradsdomare Svenssons sak, behöver jag ju egentligen inte yttra något mera, men då mitt namn återfinnes bland reservanterna i föreliggande fråga, skall jag med några ord be att få ge till känna, hur jag sett denna sak.

Enligt svensk lag äger ju varje svensk man eller kvinna, som äger någon fastighet, rätt att avyttra densamma utan att få några som helst efterräkningar, för såvitt kontraktets bestämmelser äro uppfyllda eller några bedrägliga förfaranden icke vidlåda detsamma. Här föreligger ett fall, där det enligt min mening inte har kunnat påvisas, att någon av dessa omständigheter förelegat. Allt har gått i rätt ordning — rätt och riktigt. Oaktat detta har häradsdomare Svensson, såsom tidigare nämnts, blivit frångången rätten till viss del av sin egendom, och detta har skett genom högsta domstolens utslag.

Herr Sederholm nämnde, att förhållandet var likadant beträffande andra, som genom denna lags tillkomst inte fingo lov att utnyttja sina fördelar genom att sälja vissa dem tillhöriga varor, men det är väl stor skillnad mellan det förhållandet och detta fall, där vederbörande först ha sålt och sedan lång tid därefter blivit berövade det belopp, de haft rättighet att utfå, utan att de erhållit för ett enda öres värde tillbaka. Så har icke hänt någon i detta land, som sålt något. Häradsdomare Svensson har på alla sätt sökt att få rätt, och han har till slut genom hänvändelse i nåder till regeringen begärt att möjligen komma i åtnjutande av det belopp, som han förlorat genom ifrågavarande domstolsutslag. Skogsvårdsstyrelsen inom Göteborgs och Bohus läns landstingsområde har i avgivet yttrande enhälligt sagt, att det är häradsdomare Svenssons fulla rätt att erhålla det belopp, som han förlorat på detta sätt. Andra myndigheter ha även yttrat sig över detta ärende, och flertalet av dessa yttranden ha gått ut på att härvidlag måste konsekvenserna vara det avgörande och rättfärdighetskravet måste man slopa. Jag förstår dessa myndigheter, ty det är ju alltid behagligare att kasta undan en enskild människa än att kanske få obehag för dessa kronor, som det här gäller. Därför ha de säkerligen valt den väg de gått. Jag klandrar dem emellertid inte därför, men när nu frågan är före här i kammaren, blir det väl en annan sak, om

sista instansen skall göra på samma sätt och säga att konsekvenserna skola bli de avgörande och att vi måste slopa rättfärdighetskravet. Tidigare har det förekommit liknande fall här i denna kammare under den korta tid jag suttit här, varvid vi gjort motsatsen. Och även i sådana fall, där jag inte känt till detaljerna, har jag funnit det vara det enda riktiga att handla på det sättet.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Ryrane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Jag anser det därför vara denna kammars skyldighet att, oavsett alla eventuella konsekvenser, här bifalla rättfärdighetskravet, och jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman! Jag ber att få ändra mitt förut framställda yrkande och yrkar i stället, att riksdagen måtte, med bifall till de väckta motionerna i ämnet, för tillerkännande åt häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och f. landstingsmannen C. M. Paulsson i Stenstorp av en gottgörelse av ej mindre än 12 938 kronor 30 öre jämte 5 procent ränta därå från den 15 april 1926, tills de uppbära beloppet, än även 2 198 kronor 65 öre anvisa det häremot svarande beloppet.

Herr Bissmark förklarade, att han, som tidigare yrkat bifall till de i ämnet väckta motionerna, nu frånträdde detta yrkande och i stället instämde i det av herr Fritiof Gustafson senast framställda yrkandet.

Herr Schlyter: Herr talman! Herr Sederholm yttrade, att det icke skulle vara riktigt att, sedan dom fallit i saken, riksdagen beviljade det begärda beloppet i strid emot den prövning, vartill högsta domstolen kommit. Herr Bissmark har redan sagt, att det finns ingen, som ifrågasätter riktigheten av det juridiska bedömande, som vid domstol kommit denna sak till del. Icke desto mindre hyser jag en viss tvekan, om det kan vara tillrådligt att bifalla motionen.

Jag tror, att herr Sederholm har rätt i framhållandet av att ett bifall till motionen kan leda till oöverskådliga konsekvenser. Det egenartade för detta fall är ju emellertid, att herrar Svensson och Paulsson icke stämt om ersättning för den skada de omedelbart lidit på grund av den nya lagstiftningen om avverkningsförbud. Den ersättning de begärt grundar sig på ett komplicerat förhållande, som inte förutsågs vid lagens antagande men som, om det hade förutsetts, möjligen hade bort regleras i någon övergångsbestämmelse.

Kammarens ledamöter ha hört, att vederbörande upprättat avverkningskontrakt med en person och sedan sålt fastigheten till en annan, som skulle respektera avverkningskontraktet. När nu, på grund av den mellankomna lagstiftningen, säljarna göra en betydande förlust, därför att kontrakten inte helt kunna gå i uppfyllelse, så tror jag, att jag nödgas vara ense med herr Sederholm om att riksdagen och Kungl. Maj:t icke kunna ersätta säljarna all den förlust de lidit. De lära icke med fog kunna begära ersättning för den förlust de skulle hava lidit även i det fall att de fortfarande ägt fastigheten, men det förefaller mig, att det icke skulle behöva leda till några farliga konsekvenser, om man ersatte dem ett belopp, motsvarande den obehöriga vinst köparen av fastigheten gjort till följd av att han utan vederlag fått behålla den skog som sålts till annan.

Jag skulle på dessa skäl, herr talman, vilja yrka bifall till motionen på det begränsade sättet, att ett belopp av 4 000 kronor — det belopp, som av Göta hovrätt tillerkändes Svensson och Paulsson — måtte av riksdagen anslås för det i motionen avsedda ändamålet.

Herr Sederholm: Herr talman! Kristiden och dess lagstiftning ligger så långt tillbaka i tiden att nog minnet av alla de ingrepp, som då skedde, för-

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

bleknat för många. Men vi måste, för att förstå detta fall, försöka sätta oss in i hur det var på den tiden. Då föreskrevs genom maximipris och förfoganden på alla möjliga sätt sådana ingrepp med avseende på enskilda medborgares rätt att förfoga över sin egendom, att därmed voro förknippade betydande förluster för de enskilda. Staten genomförde och införde alla dessa föreskrifter på grund av att det allmänna krävde, att staten skulle kunna förfoga över egendom, och att de enskilda i varje fall fingo finna sig i en inskränkt förfoganderätt över sin egendom. Så tillkommo t. ex. maximiprisen på kött, fläsk, spannmål och även på importerade varor, och det inträffade ofta, att affärsmän, som förvärvat sig sådana förnödenheter till förut fria och högre priser, blevo nödsakade att avyttra dem till sådana priser, att det medförde betydande förlust. Några rättigheter att erhålla ersättning på grund härav funnos icke och så var ju också fallet med avseende på skogen. Den, som hade beräknat att sälja sin skog, sin ungskog, efter de dåvarande höga priserna, fick ingen ersättning därigenom att lagstiftningen kom emellan och förbjöd detta. Det var en allmän regel, att de enskilda fingo finna sig i dessa åtgärder utan att få någon ersättning.

Här har nu herr Bissmark talat om, att det föreligger en totalförlust för vederbörande i detta fall. Ja, jag vet inte vad som menas med totalförlust. De ha uppburit 22 000 kronor för denna skogsmark och de fingo återbära 9 000, varvid således uppstod en behållning av 13 000 kronor. För min del innebär detta en delförlust, ty först fingo de uppbära ett stort belopp och sedan fingo de återbära en del av detta. Det är således analogt med vad som kunde inträffa för den, som t. ex. köpt ett kaffelager till ett pris av 10 kronor per kilo men som sedan, när det blev maximipris å kaffe av 5 kronor per kilo, var skyldig att avyttra detta lager till staten efter 5 kronor per kilo och sålunda fick taga den förlust, som uppstod därvid. Sådan var lagstiftningen på den tiden. Jag menar således, att den distinktion, som herr Schlyter gjorde, enligt min mening är alldeles riktig, och jag förvånar mig över att herr Bissmark kunnat förbise det förhållandet och sammanblanda dessa två saker. I det nu begärda beloppet 12 900 kronor ingår dels den förlust, som Svensson och Paulsson lidit, därigenom att de inte fått avyttra en del av sin skog till då gällande kristidspriser, dels den förlust, om de lidit, därigenom att Samuelsson fått behålla så att säga förräntningsvärdet av denna skogsmark. Men detta förräntningsvärde är vida lägre än realisationsvärdet år 1919. Om man delar upp siffran på det sättet, som herr Schlyter också gjorde, så kommer man till att den senare delen är den del som utgör värdet på denna skog, som Samuelsson fick behålla utan ersättning och som återigen Svensson och Paulsson icke fingo någon ersättning för och inte fingo behålla själva heller, och då menar jag, blir det inte fråga om svåröverskådliga konsekvenser, eftersom de analoga fallen äro ganska få enligt min uppfattning. Men skall man taga med den förlust, som de lidit, därigenom att de inte fingo avyttra skogen och utnyttja konjunkturen, kunna vi befara konsekvenser, emedan en stor mängd skogsägare kunna med samma rätt begära få ersättning för den förlust, som de lidit genom att de icke fått utnyttja de goda konjunkturen utan fått låta skogen stå kvar och växa in i de dåliga.

Jag kan emellertid icke komma till fullt samma slutsats som herr Schlyter, av det skälet att jag icke kunnat få belägg för att siffran 4 000 är den rätta. Jag tror, att även den är för hög. Man borde nämligen veta vid vilken tidpunkt denna skog verkligen är avverkningsbar. Om den är det först nu, så skulle beloppet vara lägre. I det fallet kan man icke få någon tillfredsställande kalkyl, eftersom man saknar tillräcklig utredning i frågan. Hade jag haft en sådan kalkyl, skulle jag icke ha hyst några större betänkligheter mot att biträda herr

Schlyters yrkande, men nu måste jag alltså vidhålla mitt tidigare framställ-
da yrkande.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Häri instämde herr *Andersson, Elof*, och herr *Eriksson, Carl*.

Herr **Mellén**: Herr talman! Jag ber att få ändra mitt förut gjorda yrkan-
de till överensstämmelse med herr Gustafsons i Domö senaste yrkande.

Herr **Henriksson**: Herr talman! Jag skall bara be att få säga några ord
med anledning av herr vice ordförandens i utskottet sätt att beräkna den vinst,
som enligt hans uppfattning herrarna Svensson och Paulsson skulle ha gjort på
ifrågavarande affärer.

Herr vice ordföranden talade först om vad de fått vid försäljningen av går-
den och han nämnde sedan vad som skulle bli över, efter det den ifrågavarande
förlusten blivit avdragen — det skulle vara vinsten. Men herr Sederholm talar
inte om, att denna försäljning skedde år 1918, och att följaktligen dessa per-
soner använt pengarna till nya affärer. Dessa affärer ha väl, förmodar jag,
medfört precis samma förlust, som de herr Sederholm talade om, att andra
personer fått lida under dessa tider. Dessutom har Svensson åsamkats en tyd-
lig förlust genom den nya lagens tillkomst, vilken förlust han inte har ett öre
till att avhjälpa.

Herr talman! Jag ber att få återtaga mitt förra yrkande och i stället in-
stämman i det yrkande, som nu senast framställts av herr Fritiof Gustafson.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Herr vice ordföranden i
jordbruksutskottet förvånade sig över ett förbiseende, som herr Bismark skulle
ha gjort. Men i själva verket har herr Bismark inte gjort det. Båda herrarna
tala från olika utgångspunkter, och det förvånar mig inte alls, att herr vice
ordföranden i jordbruksutskottet därigenom både missförstod herr Bismark
och även missförstod en annan sak. I hela sitt resonemang förbiser nämligen
herr vice ordföranden i jordbruksutskottet, att enligt allmän svensk rätt får
en lag icke retroaktiv verkan, men här föreligger just ett fall, där en ny lag har
fått retroaktiv verkan på ett förhållande, som uppkommit, innan lagen kom till.

Jag har mycket svårt att tänka mig, att när denna fråga varit före i skogs-
vårdsstyrelsernas förbund ävensom hos en hel mängd olika skogsvårdsmyndig-
heter, inte dessa skulle ha känt något likartat fall, om ett sådant funnits, men
så har icke skett, ehuru det varit tillfälle för dessa myndigheter att efterforska
förhållandet. Jag tror därför inte, att det heller finns någon möjlighet, att
denna sak skall kunna leda till efterföljd för något annat fall på detta område.

Då kvarstår den ståndpunkt, som herr vice ordföranden i jordbruksutskottet
från början intog, nämligen att det blir konsekvenser i avseende på blivande
lagstiftningsfall. Jag undrar, om detta är så riktigt. För det första är det
så, att om man gör en felaktig lagstiftning i hastigt mod, bör man få taga kon-
sekvenserna; och kan insikten om, att man understundom nödgas göra detta,
medverka till, att man gör lagstiftningen säkrare, bättre och mera omsiktsfull
från början, är redan mycket vunnet. Då behöver man inte befara sådana där
konsekvenser. Men jag vill vidare påpeka, att om man nu ställer sig på den
ståndpunkt, vilken herr vice ordföranden i jordbruksutskottet här intagit, så
förbiser man, såsom jag förut nämnde, totalt det resonemang, som huvudmotio-
nären egentligen fört. Han anser, att här försiggått en orätt genom riksdagens
och Kungl. Maj:ts åtgärd; motionären har dock icke gått in i någon kritik av
högsta domstolens utslag — det står från gällande rätts synpunkt såsom slut-
giltigt och riktigt — men han säger, att felet heller icke ligger hos domsto-
larna. Tvärtom har herr Bismark betonat, så starkt, som man kan göra det

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

överbud taget, att såvitt han kände till även högsta domstolens ledamöter voro, om jag får använda det uttrycket, nedstämda över, att de behövt använda en lag, som är så beskaffad som denna. Det är naturligtvis den gamla men levande svenska rättskänslan, som här tager sig uttryck, och mot denna rättskänslan radar herr vice ordföranden förgäves upp en mängd ekonomiska ting, som icke ha med denna sak att skaffa, därför att huvudpunkten är, att denna lag har emot rätten verkat retroaktivt.

Jag har för min del litet svårt att inse annat, än att här gäller det själva principen: skall staten såsom den, vilken förorsakat skadan, betala igen eller icke. Det är inte alls fråga om något annat.

Ha vi då något sådant fall förut? Ja, kammaren behagade kanske erinra sig, att om jag inte nu i hastigheten missminner mig, förelåg vid slutet av förra århundradet två gånger för riksdagen en dylik ersättningsfråga, visserligen icke på grund av felaktig lagstiftning men på grund av en ganska rättsstridig tillämpning ifrån Kungl. Maj:ts sida av gällande lag. Om jag minns rätt, var det så, att det var ett engelskt bolag, som hade vissa avverkningar uppe i Norrland och som även hade företagit dessa avverkningar. Men åklagaren påtalade den saken, därför att vederbörande såsom utlänningar inte hade samma näringsrätt som svenska undersåtar, och han fick sin beslagareandel, som, vill jag minnas, gick upp till bortåt 100 000 kronor — ja, det var kanske inte fullt så mycket men det var i alla fall ett högst betydande belopp. Men så *efterskänkte* Kungl. Maj:t, möjligen med hänsyn till vissa diplomatiska påtryckningar eller måhända av andra skäl — meningarna voro delade — böterna och, vilket Kungl. Maj:t saknade rätt till, även beslagareandelen. Det väcktes då motion i riksdagen om ersättning till åklagaren. Detta förslag föll första gången men bifölls andra gången det kom upp och åklagaren fick alltså ersättning, inte för hela andelen, utan ett nedprutat belopp. Detta skedde på grund av särskilda omständigheter, och något liknande har varken förr eller senare inträffat. I det fallet förelåg precis samma förutsättningar som här. I det nu ifrågakvarande fallet har ifrån statens sida en orätt blivit begången genom Kungl. Maj:t och riksdagen — vid föregående tillfälle genom Kungl. Maj:t allena — och nu är det fråga om ersättning. Frågan är då den: Erkänner riksdagen sin ersättningsplikt eller icke? Enligt min mening borde den göra det.

Under sådana förhållanden har jag svårt att förstå och än mer att gilla den synpunkt och det yrkande, som av en talare här framställts, då han föreslagit, att riksdagen skulle anvisa det belopp, som en av underdomstolarna stannat vid.

Jag måste nämligen först och främst säga, att det är mig motbjudande att i en sådan sak som denna gå in i någon prövning av de olika domstolarnas ståndpunktstagande. Göta hovrätts ståndpunkt i detta fall har blivit underkänd av högsta domstolen. Och jag vet inte heller om det kan anses lämpligt att i en sådan punkt som denna gå in för det belopp, som den ärade talaren påyrkade, icke bara med hänsyn till beloppet, utan även, som det förefaller, med hänsyn till grunderna för ersättningens utgående i detta fall. Jag förstår, att den ärade talaren anser, att det finns hållbara grunder för det av honom föreslagna beloppet oavsett domstolsutslaget. Jag tror dock icke, att det vore riktigt att kompromissa bort den klara och rena rättsståndpunkt, som huvudtalaren och huvudmotionären i sak framställt, genom att gå på en sådan kompromisslinje, där man dessutom kommer att skenbart taga ståndpunkt för hovrätten gent emot högsta domstolen. Jag förstår mycket väl, att det inte heller är meningen med det yrkandet, och det behöver inte tolkas så, men det kan tolkas så.

De klara linjernas väg är herr Bissmarks, och jag ber att få yrka bifall till det yrkande, som reservanterna framställt.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Herr Widell: Herr talman! Det förefaller mig som lekman på detta område, som om det yrkande, som framstälts av herr Schlyter, trots de invändningar, som gjorts emot det, likväl skulle innefatta en, såvitt jag förstår, tillfredsställande lösning av denna synnerligen besvärliga fråga.

Emellertid är det uppenbart, att det för kammaren torde vara omöjligt att bifalla ett fullkomligt nytt yrkande, som framstälts under debatten och som, såvitt jag vet, icke varit föremål för närmare övervägande inom jordbruksutskottet.

Jag föranledes därför, herr talman, att yrka, att ärendet måtte visas åter till utskottet.

Herr Lindhagen: Herr talman! Detta är verkligen en ovanligt intrikat fråga, och det är väl mycket begärt av kammaren, att den skall så här på rak arm och huller om buller fatta beslut i fråga om rättssynpunkten och bedömandet av de konsekvenser, som kunna följa av detta.

Herr Reuterskiöld talade om »rättssynpunkten», men jag undrar, var det nu för tiden i ekonomiska ting gäller rättssynpunkter. Det är ju slumpen, konjunkturerna, lagstiftningen, tullar, beskattning och dylikt, som kullkasta alla slags rättssynpunkter. Var och en får spekulera vid äventyr, att det kan gå omkull, ifall det visar sig vara en dålig spekulaton. Det är väl den rättssynpunkt, som för närvarande inom den stora finansen företrädesvis behärskar världen.

Hur förhåller det sig nu i detta fall? Jo, i mars månad år 1918 sålde de här omnämnda personerna, Svensson och Paulsson, till herr Ringblom i Alingsås — tydligen en »enskild skogsspekulant», eftersom han bodde i Alingsås — viss skog för 22 000 kronor, och det var naturligtvis Ringblom skyldig att betala. På den tiden rådde ju också, såsom utskottets ordförande erinrade, ett skogsavverkningsraseri. Priset på virke var högt i marknaden, så att det lönade sig att spekulera i att sälja för rövarpriser till andra spekulanter. Vem skulle då ha betänkt sig? I vanliga fall får naturligtvis alltid den som köper betala vad han har utfäst. Ringblom skulle väl ha betänkt sig och räknat med att möjligtvis konjunkturerna inte skulle hålla sig eller att någonting annat kunde inträffa. Om Ringbloms spekulaton gått om intet t. ex. på grund av konjunkturerna i främmande länder — skulle han då också ha fått tillbaka köpeskillingen från Svensson och Paulsson? Ingälunda.

Det har ju också fastslagits, att Ringbloms sterbhusdelägare inte kunnat få svenska staten av domstol ålagd att betala hans spekulationsförlust — något annat är den ju inte. Om främmande länder genom sin lagstiftning, t. ex. genom att sätta tull på virke, förorsakat Ringblom förluster, hade denna fråga aldrig kommit upp här. Om nu svenska staten för att skydda sig mot, att skogskapitalet avverkas och säljes till oskäligen priser genomför en lagstiftning, är ju också detta en sådan sak, som kan inträffa och som alla spekulanter få räkna med. I ena fallet är det utländska makter, som skydda sig, i andra fallet är det svenska staten, som skyddar sig. Ringblom har avslutat köpet under den förutsättningen, att han själv får finna sig i vad som kan inträffa i det okända.

Härtill kommer en viktig omständighet. Han har själv inte avverkat något på mer än tre år. Hade han skyndat sig att företaga avverkningen, hade han inhöstat den stora förtjänsten. Nu var han nog oförsiktig att ligga på det stora rovet, kanske i förhoppning att han skulle tjäna ännu mera pengar. Då kom svenska staten och satte p för detta spekulat-

Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)

tionsintresse i den allmänna välfärdens intresse. Jag kan inte förstå högsta domstolens utslag i detta fall; det är väl i alla fall inte riktigt. Högsta domstolen har lagt ansvaret för spekulationsens utgång på säljarna 1918 i stället för på köparen, som ännu 1921 inte hade realiserat sin tilltänkta vinst. Under sådana förhållanden är det oförnuftigt, såvitt jag förstår, att på Svensson och Paulsson överflytta gottgörelse för Ringbloms spekulationsförlust. Nu har således också högsta domstolen kommit emellan såsom en högre konjunktur, som ingen människa kan rå på eller rå för. Men icke skall väl svenska riksdagen påtaga sig den påkallade ersättningsskyldigheten av »moraliska skäl», vilka äro särdeles tvivelaktiga. Icke heller är det rimligt, att riksdagen på detta sätt söker rätta till högsta domstolens mot underrätternas stridande domslut. Ansvaret för eventuellt angripliga domar av högsta domstolen är reglerat i grundlagarna. Ett synnerligt undantagsfall bör åtminstone föreligga. Detta fall däremot är, synes mig, särdeles vanligt.

Det är ju ett äventyr, som är oerhört, och det strider ju emot vad vi hitintills upplevat. Varje spekulant, som spekulerar på att förtjäna grova pengar, får finna sig i sitt öde, när detta inte lyckas. Så även här. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman! Det är alldeles rätt, att spekulanter böra få finna sig i sitt öde — det är även min uppfattning. Men det kan väl ändå aldrig bli rätt, att staten ingriper i gällande, fritt träffade avtal mellan enskilda och skänker bort den ena partens lagliga rätt till den andra. (Herr Lindhagen: Det sker så oupphörligt.) Herr Lindhagen säger här, att sådant sker oupphörligt. I så fall beror det på ofullkomligheter hos den nuvarande staten, och herr Lindhagen, som väcker så många motioner, bör sträva efter att avskaffa en sådan olägenhet och ingalunda försvara den. (Herr Lindhagen: Då skall man avskaffa hela världen!) Herr Lindhagen anmärker, att då måste man avskaffa hela världen. Ja, jag tror, att det skulle bli nödvändigt. Det var en gång en statistiker, som menade, att världen skulle komma att förgås genom statistik, därför att de statistiska böckerna bli så många, att de till slut komma att växa oss alla över huvudet och kväva oss. Jag undrar, om inte herr Lindhagen med sina många motioner syftar i den riktningen. (Herr Lindhagen: Herr Örne väcker också många motioner, men ensidiga motioner.) Jag brukar väcka en motion om året, herr Lindhagen, eller möjligen två. Herr Lindhagen väcker ibland över fyrtio.

Utskottets ärade vice ordförande har här anfört kristidsregleringarna såsom ett skäl, varför dessa personer nu skulle få finna sig i den orättvisa, som har vederfarits dem. Jag måste för min del säga, att enligt min uppfattning var det i vissa fall ett missbruk av statens makt, då sådana ingripanden skedde under kristiden. Det var orätt att, då en vara var fullt lojalt inköpt efter det penningvärde, som staten hade fastställt, taga denna vara från köparen till ett lägre pris än det han hade betalat. Det tyckte jag på den tiden, och det tycker jag allt fortfarande. Sådant böra vi akta oss för att i framtiden upprepa, d. v. s. vi böra laga, att det penningvärde, i vilket avtal ingås, så långt det står i mänsklig makt, upprätthålles på en bestämd nivå just för att hindra, att avtal gå om intet genom statens slarv.

För min del befinner jag mig i den sällsynta situationen, att jag nu står på samma sida som herr Henriksson. Min motivering är dock kanske något olika. Jag anser för min del, att staten icke skall skänka bort någonting till enskilda. Men å andra sidan skall staten inte heller genom ingrepp i gällande avtal — utan att ett nödtvång föreligger, där statens liv är i fara — beröva någon hans lagliga rätt.

Jag ansluter mig, herr talman, till herr Gustafsons i Domö yrkande.

Herr Schlyter: Herr talman! Jag skall endast bemöta en invändning av herr Reuterskiöld. Han fann betänkligt, att riksdagen, sedan Göta hovrätts ståndpunkt att tillerkänna kändena 4 000 kronor hade underkänts av Kungl. Maj:t, skulle ge sig sken av att ställa sig på den lägre domstolens ståndpunkt mot högsta domstolen. Jag ber endast att få upprepa, att det här inte alls är fråga om att riksdagen skulle träffa något juridiskt avgörande, utan riksdagen skulle av billighetsskäl tillerkänna Paulsson och Svensson den ersättning, som jag föreslog. Då denna ersättning skulle motsvara köparens obehöriga vinst, hade jag ingen anledning fråga det belopp, som Göta hovrätt i sin dom just i detta avseende tillerkände säljarna. Därmed kommer jag in på en invändning, som herr Sederholm gjorde, när han förklarade, att det inte föreligger någon utredning om storleken av den vinst, som köparen av fastigheten gjorde därigenom, att han fick behålla skogen. Det är i tvister om skadestånd ofta så, att det icke föreligger någon fullständig utredning, på vilken domstolen kan bygga, när den skall fixera skadeståndsbeloppet. Domstolen måste då, för att ändå hålla sig så nära som möjligt ett rättvist avgörande, mera efter skön bestämma ett belopp, som tillerkännes den ersättningsberättigade. Detta är riktigare och bättre än att säga: »Visserligen har ni anspråk på ersättning, men vi kunna inte utreda precis hur mycket ni skall ha, och därför får ni ingenting.» Kan domstol förfara så, lär intet vara att erinra mot att riksdagen gör på samma sätt.

Det föreföll mig, som om herr Sederholm och jag egentligen skulle se ganska likartat på denna fråga, och därför undrar jag, om vi inte, därest frågan kunde bli föremål för förnyad utskottsbehandling, skulle kunna få tillbaka ett utskottsutlåtande byggt på den av mig förordade linjen.

Jag skall därför, herr talman, be att få återtaga mitt eget yrkande och förena mig i herr Widells yrkande om återremiss.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag får be talmannen om ursäkt för att jag så blandade mig i talet under Örnes anförande. Det borde jag inte ha gjort. Men med hänsyn till den utmanande ton, som han anlade och som blir allt mer vanlig nu för tiden, i den mån hans frihandelsåsikter bli mer och mer rabiata, och då han också i sitt yttrande blandade in mina motioner i andra ämnen, som inte ha med denna sak att göra, ansåg jag, att ett varnande tillrop till Örne kunde vara på sin plats i kammaren.

Jag övergår till den av Örne enligt min uppfattning för mycket förbisedda saken.

Det är alltid synd om människor, som bli av med sina pengar och sin egendom. Om det sker orätt genom konjunkturerna, sker det orätt i högsta grad. Här stöta ju på grund av konjunkturerna alla möjliga förmögenheter till platt ingenting, och inte få dessa människor någon ersättning. Det inträffar också revolutioner, som åstadkomma detsamma, och lagar äro ofta en revolution i stort eller i ett vattenglas och alltså även de att betrakta såsom en sådan där konjunktur, som människorna tyvärr få finna sig i.

Här föreligger, att det vid ifrågakomna tid ägde rum en överdriven avverkning av landets skogskapital till fara för det allmänna bästa, inte minst i framtiden. Priserna voro så höga, att de uppmuntrade till en dylik avverkning. Därav följer, att Paulsson och Svensson fingo alldeles för mycket betalt år 1918, då de fingo 22 000 kronor för avverkningsrätten på fastigheten. Sedan har Ringblom från Alingsås vilat på hanen och kanske trott, att han, om han väntade, skulle förtjäna ännu mera pengar. Bägge parterna ha således spekulerat och synas kunna båda hänföras till den gamla kategorien »enskilda skogsspekulanter». Så kom svenska staten emellan och sa-

Om gottgörelse
 åt F. Svensson
 i Rydane och
 C. M.
 Paulsson
 i Stenstorp.
 (Forts.)

de, att denna rovdrift kan inte gå för sig. Men då skall väl inte svenska staten i detta fall betala vederbörande skogsspekulanter för att spekulationen ej alldeles gått i lås i följd av samhällets framsynthet och allraminst skall advocera sig till att lägga förlusten på Svensson och Paulsson och icke på den siste spekulanten Ringblom, som högsta domstolen har gjort. Jag kan inte i denna fråga böja mig för högsta domstolens utslag år 1926. När frågan alltså gäller, huruvida svenska staten skall ha rättighet att stifta lagar och huruvida vissa av dem, som förlorat därpå, skola få igen sitt, utan att vi kunna överskåda frågans konsekvenser eller ge »rättvisa», som vi här kalla det, åt den ofantliga massa svenska medborgare, som varje år stupa i sina rättigheter på grund av den svenska statens eller andra staters lagstiftning och för övrigt också på Guds försyn, såsom den sköter världen, kan jag inte tro, att det är tillbörligt att bifalla motionerna. Men en återremiss kan även jag vara med på för att vi skola hinna klargöra för oss, på vilka vägar vi nu hålla på att inlåta oss — vägar, som verkligen, såvitt jag förstår, äro mycket farliga och orimliga.

Herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Eftersom föreliggande ärende vid ett tillfälle föregående år varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, skall jag med endast några ord ange de motiv, som förelägo för det beslut, som då fattades av Kungl. Maj:t. Jag skall därvid givetvis icke alls gå in på de många olika faserna i ärendets behandling vid domstolar etc.

Jag vill emellertid erinra om att när ärendet genom särskild framställning kom in till Kungl. Maj:t, hade frågan i två olika omgångar passerat rättsinstanserna ända upp till högsta domstolen, och högsta domstolen hade bägge gångerna avvisat de krav, som framställts. Sedan vände sig sökandena till Kungl. Maj:t i en skrivelse, vari de anhöllo om att erhålla gottgörelse genom statsmedel för lidna förluster. Skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ansåg det skäligt, att sökandena bereddes någon ersättning för de förluster, som de lidit genom särskild skogslagstiftning. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund ansåg däremot, att det skulle kunna leda till farliga konsekvenser, om i detta fall en dylik ersättning bereddes dem, och avstyrkte därför bifall till framställningen. Domänstyrelsen ställde sig på samma ståndpunkt, och justitiiekanslern anförde, att enligt hittills gällande rättsnormer staten icke torde hava ersättningsskyldighet i ett fall sådant som det här ifrågasvarande. Den sista myndighet, som yttrat sig, var statskontoret, som därvid anförde, att huruvida möjlighet stode sökandena öppen att framdeles genom rättegång utbekomma ersättning för den lidna förlusten, ansåge sig statskontoret icke kunna med säkerhet bedöma. Emellertid syntes det icke alldeles uteslutet, att någon rättelse på sådan väg ännu skulle stå att vinna. Med hänsyn härtill och då, såsom centralrådet redan framhållit, ett bifall skulle skapa ett prejudikat med svåröverskådliga konsekvenser, så ansåge sig statskontoret icke kunna tillråda Kungl. Maj:t att tillmötesgå framställningen. Av detta sista yttrande framgår, att man i statskontoret ansåg det icke vara alldeles uteslutet, att frågan kanske kunde på nytt upptagas till prövning av domstolarna.

Vad som från Kungl. Maj:ts sida kunnat ifrågakomma, skulle väl närmast ha varit framläggande av en proposition för riksdagen, ty att i administrativ väg med användande av särskilda medel — jag vet icke, varifrån de skulle tagas — lämna sökandena ersättning för lidna förluster torde ha varit uteslutet. Jag har velat framhålla, att när ärendet två gånger varit uppe till prövning i högsta domstolen och när den framställning, som sökandena inkommit med, genomgående avstyrkts av de hörda myndigheterna, om jag undantar skogsvårdsstyrelsens yttrande, så må det vara ganska förklarligt, att man från regerings sida icke ansåg sig ha anledning att vidtaga särskilda åtgärder.

I öfrigt vill jag icke här närmare gå in på de billighets- och skälighetssynpunkter, som i kammaren ha blivit anförda.

*Om gottgörelse
åt F. Svensson
i Rydane och
C. M.
Paulsson
i Stenstorp.
(Forts.)*

Herr Sederholm: Med anledning av det yrkande om återremiss som här har framkommit, får jag för min del säga, att jag heller ingenting har att erinra emot att en sådan äger rum. Jag menar då, att i detta yrkande ligger en önskan från kammarens sida att få utrett, vilken innebörd den av herr Schlyter förordade linjen kan hava. Jag har för min del ingenting att erinra emot bifall till ett sådant yrkande.

Herr Bissmark: Herr talman: Jag vill endast för att i viss mån klargöra innebörden av de yttranden, som äro avgivna av myndigheterna, framhålla, att den ytterligare rättegång, som i saken synes möjlig, skulle komma till stånd genom att herrar Svensson och Paulsson stämde kronan med anledning av att deras rätt frånhänts dem. Det är denna utväg, som justitiekanslern har avvissat såsom omöjlig. Han har naturligtvis icke alls yttrat sig om skäligheten av deras framställning utan endast om huruvida de hade utsikt att i laga ordning utfå någonting från kronan. Jag får säga, att vi väl alla kunna vara tämligen ense med justitiekanslern i det avseendet, att det finnes mycket små utsikter för att de genom domstolsförfarande skulle kunna få kronan ålagd att utbetala ersättning. Jag fattade herr statsrådets yttrande så, att han för sin del likväl icke skulle ha någonting emot att skälighetens och billighetens krav bleve tillgodosedda genom ett bifall till herr Gustafsons yrkande.

Beträffande de framkomna yrkandena om återremiss är det naturligt, att jag och, som jag förmodar, de, som intaga samma ställning som jag, icke ha någon anledning att biträda dessa yrkanden.

Herr Lindhagen: Då jag anslutit mig till återremissyrkandet, ligger däri icke någon slags utfästelse från min sida, att jag med min röst skall biträda herr Schlyters förslag heller och tror det knappast. Jag vet icke, om jag kommer att göra det. Jag har instämt i återremissyrkandet endast för att bereda mig själv och kammarens övriga ledamöter tillfälle att ytterligare tänka på den här saken.

Greve Spens: Jag ber att få instämma i det återremissyrkande, som är framställt.

Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak, som icke förut blivit berörd under diskussionen. I den ansökan, som Svensson och Paulsson gjort hos Kungl. Maj:t, ha de endast begärt att få ersättning med 12 938 kronor 30 öre ävensom 5 procent ränta å sagda belopp från utbetalningsdagen, men i motionen begäres dessutom ett belopp av 2 198 kronor 65 öre. Detta belopp utgör antagligen rättegångskostnader i det sist anhängiggjorda målet, som även det gick upp i högsta domstolen. Detta mål var mellan Paulsson och Svensson å ena sidan och å andra sidan den person, som från dem hade köpt egendomen utan avverkningsrätt. Det förefaller mig, att staten icke bör ersätta detta senare belopp.

Jag har velat nämna detta, dels för att utskottet i händelse av återremiss skall beakta även denna sak, dels även för att denna omständighet skall kunna bidraga till att kammaren beslutar återremiss.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr Gustafson, Fritiof, att riksdagen skulle, med bifall till de väckta motionerna i ämnet,

Om gottgörelse åt F. Svensson i Ryrane och C. M. Paulsson i Stenstorp.
(Forts.)

för tillerkännande åt häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och f. landstingsmannen C. M. Paulsson i Stenstorp av en gottgörelse av ej mindre 12 938 kronor 30 öre jämte 5 procent ränta därå från den 15 april 1926, tills de uppbure beloppet, än även 2 198 kronor 65 öre anvisa det häremot svarande beloppet; samt 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Gustafson, Fritiof*, och herr *Widell* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Fritiof Gustafsons* yrkande.

Herrar *Schlyter* och *Widell* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 18 antager bifall till det av herr *Fritiof Gustafson* under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits återremiss.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Herr **Reuterskiöld** erhöll på begäran ordet och anförde: Jag skall be att få till protokollet antecknat, att, då jag vid voteringen röstade för återremiss, var det icke på de av vice ordföranden i jordbruksutskottet anförda grunder.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om ersättning till hemmansägaren H. P. Larsson i Långforssel för vissa honom åsamkade förluster;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa mindre lägenheter från kronoegendomar m. m.; samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande bestämmelser för älgskadefonden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om uthålligt skogsbruk å större enskilda skogar.

*Om uthålligt
skogsbruk å
större enskilda
skogar.*

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 271, av herr *Lindhagen*, hade hemställts, att riksdagen ville med stöd av de sociala jordkommissionernas och flera motioners i gångna tider framlagda grundsatser och lagförslag antaga en skälig lag med stöd ytterst av tvångsföreskrifter om skyldighet att å större enskilda skogar, liksom skett för allmänna skogar, införa rationellt eller s. k. uthålligt skogsbruk.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 271 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Lindhagen: Herr talman: Frågan om införande av rationell eller uthållig skogshushållning på större enskilda skogar såsom länge redan skett på allmänna skogar är gammal i den svenska riksdagen. I början av 1900-talet bifölls motioner av mig därom många gånger i andra kammaren och det var liberaler och socialdemokrater samt några högermän, som då röstade för dem. På senare tider har saken fallit till föga, och man kan icke uppbringa något särskilt intresse för densamma.

Nu har emellertid utskottet anfört, att i sammanhang med andra motioner, som avse att öka avkastningen av skogarna samt att bereda arbetsförtjänst för tillfället åt den nödlidande befolkningen, har också en av mig i det syfte det nu gäller väckt motion rönt ett visst beaktande. Utskottet har nämligen pekat på denna angelägenhet bland dem, som kunna ifrågakomma att utredas, och departementschefen har, vilket jag icke visste, då saken remitterades till vederbörande utredning, anfört, att de sakkunniga också kunna sysselsätta sig med den frågan.

Här gäller det dock två ganska olika saker. I ena fallet är det fråga om att laga för tillfället för att så mycket som möjligt bereda arbetstillfällen genom skogsvårdsåtgärder, medan det i andra fallet gäller en framtids sak och går ut på att skydda kommande generationer. Därför höra de sakerna mycket litet ihop. Det är sålunda klart, att frågan om uthålligt skogsbruk, som väckts i min motion och som förr i världen alltid samlade stor majoritet i andra kammaren men nu icke hunnit någon vart, kommer att få sitta emellan i den pågående utredningen och få en sekundär plats i kommissionens åtanke. Den förtjänar sin egen åtanke och sin egen proposition.

Man får ju vara utskottet tacksam för att utskottet 1930 och 1932 åtminstone förklarar, att saken är förtjänt av övervägande. Det var en tid, då den bara visades bort som en obehörig angelägenhet. Då jag emellertid har den uppfattningen, att frågan bör gå fram för sig själv med egna vägar genom det politiska havet, får jag för att freda min själ yrka bifall till motionen.

Om uthålligt
skogsbruk å
större enskilda
skogar.
(Forts.)

Herr Sederholm: Jag vill erinra om att för två år sedan en motion av samma innehåll var föremål för behandling i kammaren. Riksdagen beslöt då att i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning. Kungl. Maj:t tillsatte en kommitté, som fick bl. a. detta ärende att syssla med under den utredning, som nu pågår. Under sådana förhållanden synes det mig icke påkallat att här ånyo skriva till Kungl. Maj:t och begära, att ärendet icke skall prövas av den kommitté, som blivit tillsatt, utan att det skall behandlas i någon annan ordning. Då ett sådant förfarande efter min mening icke kan komma i fråga, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Då motionen innehåller ett positivt förslag, att riksdagen skall antaga en lag i ärendet, ber jag att i stället få yrka, att riksdagen med anledning av motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det i motionen ifrågasatta syftet blir tillgodosett.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle med anledning av den i ämnet väckta motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det i motionen ifrågasatta syftet måtte bli tillgodosett.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion angående beredande av lättnad åt av vägunderhåll särskilt betungade fastighetsägare;

nr 25, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om enskilda vägar; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa lägenheter under Offers gård i Västernorrlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 299, av herr *Ekman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m.;

nr 300, av herr *Johansson Johan Bernhard*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.;

nr 301, av herr *Jönsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.;

nr 302, av herr *Gustafson, Fritiof*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.;

nr 303, av herr *Nilsson, Petrus*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.;

nr 304, av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Johansson, August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å

tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.;

nr 305, av herr *Reuterskiöld* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.; samt

nr 306, av herr *Anderson, Erik*, och herr *Wijkström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 2 A, till Konungen angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1932/1933 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1932/1933 under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående begravningshjälp efter avliden pensionstagare av marinens stammanskap.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 54, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vikt-märkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

bankoutskottets memorial nr 13, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion

om fyllnadspension åt vaktmästaren hos första kammaren W. E. Willberg;
samt

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående
lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 3:43 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.